



Apkaimes
attīstības
rokasgrāmata

Apkaimes attīstības rokasgrāmata

Autoru kolektīvs: Inese Danga
Ināra Stalidzāne
Andra Damberga
Ausma Pastore
Ansis Bērziņš

Redaktore: Andra Damberga



VALMIERAS NOVADA
FONDS

2007

Ļoti pateicamies par atbalstu grāmatas tapšanā "AB.LV Sabiedriskā labuma fonds" valdes priekšsēdētājam **Marekam Indriksonam**, biedrības "Latvijas Pilsoniskā alianse" līdzdalības ekspertei **Zintai Miezainei**, nodibinājuma "Latvijas Kopienų iniciatīvu fonds" direktorei **Intai Paeglītei**, biedrības "Latvijas Pilsoniskā alianse" direktorei **Rasmai Pipīķei**, sociālantropoloģei **Aivītai Putnīnai**, sociālo zinātņu doktorantei, pasniedzējai **Līgai Rasnačai**, biedrības "Latvijas Platforma attīstības sadarbībai" direktorei **Mārai Šimanei** un sociologam **Edmundam Šūpulim**.



Īpašu uzdevumu ministra
sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts

Rokasgrāmata sagatavota un izdota ar Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta (ĪUMSILS) finansiālu atbalstu valsts programmas "Pilsoniskās sabiedrības veicināšana. 2005.-2009. gads" ietvaros.

Saturs

Ievads	6
Grāmatā izmantoto terminu skaidrojums	8
1. nodaļa. Apkaimes iniciatīvas un to veidošanās	12
2. nodaļa. Kopienų filantropija	28
3. nodaļa. Lauku partnerības	38
Noslēgums	47
Literatūra	48
Interneta resursi	50
Speciālistu kontaktinformācija	53

Logi

1. logs. Likumdošanā paredzētās sabiedriskās apspriešanas	7
2. logs. Rīgas pilsētas iedzīvotāju viedoklis par to, ko varētu darīt lielo pilsētu ģeogrāfisko kopienu iedzīvotāju rīcības grupas	13
3. logs. Sociālo tīklu (piemēram, iedzīvotāju iniciatīvu) veidošanās process	17
4. logs. Vajadzības, kas var motivēt individuus un organizācijas rīkoties – piemēri	18
5. logs. Bauskas un Jelgavas rajonu iedzīvotāju viedoklis par to, ko iedzīvotāji var kopā darīt	18
6. logs. Apkārtnes vajadzību karte (piemērs)	19
7. logs. Kopienas resursu karte	20
8. logs. Neregistrētu iniciatīvu un NVO finansējuma avoti	21
9. logs. Apkaimes NVO raksturīgās īpašības	23
10. logs. Kreisā krasta kustības sākums	25
11. logs. Kopienas fondam raksturīgās īpašības	30
12. logs. Idejas, kuras Valmieras iedzīvotāju forumā apņēmas īstenojot iedzīvotāju darba grupas	31
13. logs. Lauku partnerības veidošanās un darbība	39
14. logs. Galvenie līdzdalības šķēršļi	41
15. logs. Partnerības un Lauku atbalsta dienesta sadarbības kārtība	43
16. logs. NVO atbalsta un resursu centri: kur griezties, ja nepieciešama informācija par NVO dibināšanu, finanšu iespējām	54
17. logs. Kopienų fondu pārstāvju kontaktinformācija	56
18. logs. Lauku partnerību kontaktinformācija	57



Ievads

Mūsu pilsētā jauniešiem vajadzīgas darba prakses vietas... Vai tiešām autostāvvietu jābūvē te? Tuvējā mežā pastāvīgi tiek izbērti atkritumi. Kvartālā nepieciešams rotaļlaukums! Pēdējais laiks kāpņu telpas remontam. Vai zināt, ka kaimiņu Ernai šodien nav, ko ēst? Līdzīgas problēmas sastopamas katrā apkaimē, un ikviens iedzīvotājs var spert pirmo soli, lai tās atrisinātu. Sabiedrotie un palīgi atrodami tepat blakus – kaimiņi, vietējie uzņēmēji, arī pašvaldība.

Rokasgrāmata dažādu autoru skatījumā piedāvā uzzināt, kā iedzīvotāji sadarbojas savu problēmu risināšanā un vajadzību apmierināšanā, izmantojot tādas līdzdalības formas kā apkaimes iniciatīva, kopienas fonds vai lauku partnerība. Protams, tie ir tikai daži piemēri, kas ierosina, kā iedzīvotājiem iespējams atrast sabiedrotos apkaimē, apvienoties, lai padarītu savu apkārtni patīkamāku, sakārtotāku un drošāku.

Iedzīvotāju līdzdarbība savas apkārtnes uzlabošanā un problēmu risināšanā ir arī iespēja strādāt roku rokā ar pašvaldību. Iedzīvotāju iniciatīvām un pašvaldības darbam ir kopīgs mērķis – labāka dzīves kvalitāte kopienā. Jebkuram iedzīvotāju iniciatīvas pasākumam ir labas izredzes izdoties, ja nevalstiskās organizācijas vai neformālās iedzīvotāju grupas jau pašā sākumā iesaista visplašāko interesentu loku, tai skaitā pašvaldības pārstāvjus. Liela daļa vietējo pilsonisko iniciatīvu, kas saistītas ar apkārtnes labiekārtošanu – piemēram, rotaļlaukumu, atpūtas zonu vai vietējās apkaimes sabiedrisko centru izveide – saskaņojamas ar pašvaldību. Šādām iniciatīvām jāiederas pašvaldības attīstības programmā un teritorijas plānojumā.

Laba iespēja rūpēties par savas apkaimes nākotni ir likumdošanā paredzētās līdzdalības iespējas, piemēram, piedalīšanās sabiedriskajās (publiskajās) apspriešanās. Ja iedzīvotāju ieceres izdodas pārliecinoši aizstāvēt sabiedrisko apspriešanu laikā, tām ir lielākas izredzes saņemt pašvaldības atbalstu.

1. logs.

Likumdošanā paredzētās sabiedriskās apspriešanas

Par Teritorijas plānošanas likumā¹, Būvniecības likumā², Ministru kabineta noteikumos Nr.883 "Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi"³ paredzētajām sabiedriskās apspriešanas procedūrām sīkāku informāciju var iegūt Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas Telpiskās plānošanas departamentā⁴.

Savukārt Vides aizsardzības likumā⁵, Ministru kabineta noteikumos Nr. 157 "Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums"⁶, Ūdens apsaimniekošanas likumā⁷, Ministru kabineta noteikumos Nr.283 "Noteikumi par upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāniem un pasākumu programmām"⁸, Ministru kabineta noteikumos Nr.455 "Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000)"⁹, Ministru kabineta noteikumos Nr.234 "Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību"¹⁰ paredzētajai sabiedrības līdzdalības kārtībai skaidrojumus var saņemt Vides ministrijā.¹¹

Protams, labas idejas rodas neatkarīgi no tā, vai pašvaldībā notiek sabiedrības iesaistīšanas pasākumi, vai arī tie jau beigušies. Arī šādā gadījumā vērts iepazīstināt pašvaldību ar savu ieceri, piedāvāt pašvaldībai un plašākai sabiedrībai argumentus, kāpēc ideja jārealizē – tā ir iespēja saņemt informāciju, ierosinājumus, un reizēm arī atbalstu, kas palīdzēs veiksmīgāk apvienot resursus un novērst iespējamus kavēkļus ieceres īstenošanai.

1 Spēkā no 26.06.2002., skat. http://www.raplm.gov.lv/lat/telpiskas_planosanas_politika/normativie_akti_kas_regule_teritorijas_planosanu/?doc=277

2 Spēkā no 13.09.1995., skat. http://www.raplm.gov.lv/lat/telpiskas_planosanas_politika/normativie_akti_kas_regule_teritorijas_planosanu/?doc=277

3 Spēkā no 19.10.2004., skat. http://www.raplm.gov.lv/lat/telpiskas_planosanas_politika/normativie_akti_kas_regule_teritorijas_planosanu/?doc=5754

4 Skat. <http://www.raplm.gov.lv/lat/ministrija/kontaktinformacija/>

5 Spēkā no 15.11.2006., skat. <http://www.vidm.gov.lv/vide/LIK/Lvisp.htm>

6 Spēkā no 01.05.2004., skat. <http://www.vidm.gov.lv/ivnvv/ivnvv/likund/L157.htm>

7 Spēkā no 16.10.2002., skat. http://www.vidm.gov.lv/vide/LIK/udens/Lud_liik.htm

8 Spēkā no 31.05.2003., skat. <http://www.vidm.gov.lv/vide/LIK/udens/L283.htm>

9 Spēkā no 06.06.2006., skat. <http://www.vidm.gov.lv/vide/doc/Lnot455.htm>

10 Spēkā no 31.03.2006., skat. <http://www.vidm.gov.lv/vad/Latviski/Likumd/VARAM/234.doc>

11 Skat. <http://www.vidm.gov.lv/varam/DARB/Ldarbin.htm>

Grāmatā izmantoto terminu skaidrojums

Apkaimē – valsts programmā “Pilsoniskās sabiedrības stiprināšana. 2005.-2009. gads” šis jēdziens lietots kā sinonīms “ģeogrāfiskajām kopienām”. Šīs Rokasgrāmatas kontekstā – vide, tuvākā apkārtnē, kurā darbojas kopiena. Tā var būt iela, mikrorajons, pat pagasts – ikviena cilvēciski aptverama teritorija, kurai tās iedzīvotāji izjūt savstarpēji vienotību piederību.

Apkaimes iniciatīva – kopienas uzsākta darbība ar mērķi uzlabot dzīves apstākļus apkaimē.

Apkaimes organizācija – ģeogrāfiski vienota formāla (reģistrēta kā biedrība vai nodibinājums) vai neformāla individu grupu, kuru vieno kāda sociāla identitāte vai kopīgas intereses.

Biedrības un nodibinājumi – Biedrību un nodibinājumu likumā lietoti termini “biedrība” un “nodibinājums”. Līdz 2006. gada 2. janvārim visas sabiedriskās organizācijas un to apvienības Latvijā bija jāpārreģistrē Uzņēmumu reģistrā par biedrībām vai nodibinājumiem – tā paredz Biedrību un nodibinājumu likums, kas stājās spēkā 2004. gada 1. maijā. Biedrības un nodibinājuma atšķirības: biedrība ir brīvprātīgu personu apvienība, kas darbojas, lai sasniegtu statūtos noteikto mērķi. Tā ir biedru organizācija, kurā uz biedrošanās principa pamata apvienojas personas. Savukārt nodibinājums ir mantas kopums, kurš nodalīts dibinātāja noteiktā mērķa sasniegšanai. Nodibinājumā nav biedru. Tam var būt viens vai vairāki dibinātāji, kuru dibinātāja statuss saglabājas uz mūžu. Ne biedrības, ne nodibinājuma mērķis nav peļņas gūšana. Biedrību nosaukumos nedrīkst ietvert vārdu “nodibinājums” vai “fonds” – šos vārdus jāizmanto nodibinājumu nosaukumos.

Brīvprātīgais darbs – laika, zināšanu un prasmju ziedošana sabiedrības labā, par to nesāņemot atalgojumu. Brīvprātīgo darbu var veikt slimnīcās, NVO, vides talkās un citās sabiedrībai svarīgās jomās.

Filantropija – no grieķu valodas – cilvēkmīlestība. Ar to mūsdienās saprot indivīda vai juridiskas personas mērķtiecīgu un plānotu naudas līdzekļu vai citu resursu ziedošanu sabiedriskai labuma mērķiem, visbiežāk nevalstiskām organizācijām, neprasot par to nekādu atlīdzību. Filantropija atbalsta plašu sabiedrības vajadzību spektru, piemēram, sociālās vajadzības, izglītību, veselības aizsardzību, kultūru, pētniecību, stipendiju programmas u.c. Filantropija no labdarības atšķiras ar to, ka labdarība parasti ir spontāna, bez īpašas plānošanas, veikta aiz līdzjūtības pret kādu, kam tā ir vajadzīga krīzes situācijā.

Integrētā lauku attīstības stratēģija (Attīstības stratēģija) – lauku partnerību kontekstā – vietējās rīcības grupas izstrādāts stratēģisks attīstības plāns jeb dokuments, kurā ietverta detalizēta noteiktas lauku teritorijas situācijas analīze, noskaidrotas un izanalizētas galvenās attīstības problēmas un vajadzības, uz kuru pamata tiek veidota lauku teritorijas attīstības vīzija, noteiktas galvenās prioritātes un paredzēti konkrēti pasākumi un aktivitātes, kas sekmēs lauku teritorijas attīstību, veicinās jauninājumus, stiprinās lauku ekonomiku, nodrošinās pilnvērtīgu lauku iedzīvotāja dzīves kvalitāti. Attīstības stratēģija ir saskaņota ar citiem teritorijai saistošiem plānošanas dokumentiem, ietver lauku teritorijas attīstības vīziju, mērķus, prioritātes, paredzētos pasākumus un rīcības.

Kopiena – šīs grāmatas kontekstā kopiena var aptvert jebkuras vecuma, etniskās, reliģiskās, sociālās iedzīvotāju grupas, kuras apvieno piederība noteiktai ģeogrāfiskai teritorijai – pilsētai, pagastam, novadam, kvartālam u.tml. Runājot par kopienām, lielākoties mēdz pieņemt, ka tās ir cilvēku grupas, kas sadarbojas savu vajadzību risināšanai. Papildus tiek uzsvērta nepieciešamība pēc vienotas idejas, platformas vai bāzes, kas saista interesentus.

Kopiena kā vietējās iniciatīvas grupa (VIG) lauku partnerības kontekstā ir formāla (biedrība, nodibinājums) vai neformāla lauku iedzīvotāju apvienība, kuru vieno kopīga teritorija, ekonomiskas, sociālas un/vai kultūras intereses, piemēram, sieviešu, jauniešu vai pensionāru klubi, bitenieku biedrības, vietējo uzņēmēju klubi u.c. Vietējai iniciatīvas grupai ir raksturīga saskaņota rīcība, kurā tiek pārstāvēta lauku teritorija un tās iedzīvotāju intereses, kas parādās brīdī, kad tiek noskaidrotas teritorijas attīstības vajadzību un noteiktas prioritātes, kā arī tiek īstenota integrēta lauku attīstības stratēģija. Vietējā iniciatīvas grupa aktīvi iesaistās attīstības stratēģijas izstrādē, nosakot iedzīvotāju vajadzības un vienojoties par vietējās attīstības prioritātēm, kas tiek iekļautas attīstības stratēģijā. Kad integrētā lauku attīstības stratēģija ir saņēmusi ES līdzfinansējumu, vietējās iniciatīvas grupas izstrādā projektu pieteikumus un realizē atbalstītos projektus attīstības stratēģijas ietvaros.

Darbīga kopiena – lauku partnerību kontekstā – iedzīvotāji, kas iesaistās stratēģiskās plānošanas procesā. Šāds process veicina sadarbību, ietver iespējami plašu iedzīvotāju loku, veido kopības sajūtu, ir ilgtspējīgs. Cilvēkiem ir iespēja lielā mērā ietekmēt lēmumu pieņemšanu, iesaistīties vajadzību noteikšanā, prioritāšu formulēšanā, attīstīt un īstenot aktivitātes un pasākumus, veikt monitoringu, novērtēt rezultātus un piedalīties tālākās plānošanas procesos.

Ģeogrāfiskā kopiena – ģeogrāfiski vienota neformāla indivīdu grupa, kuru vieno arī kāda sociāla identitāte vai kopīgas intereses (Valsts programma “Pilsoniskās sabiedrības veicināšana. 2005.-2009. gads”).

Ilgtermiņa kopiena – nav atkarīga no ārēja atbalsta, tiek galā ar un atveseļojas pēc stresiem un triecieniem, saglabājot ilgtermiņa dabas resursu produktivitāti un nodrošinot kopienas locekļiem līdzvērtīgas iespējas; saglabā vai stiprina savas spējas un vērtības šodien un to darīs arī nākotnē, saglabājot neizsīkstošu dabas resursu bāzi. Apvieno sevī spējas, vērtības (kā materiālos, tā arī sociālos resursus) un aktivitātes, kas nepieciešamas iztikas līdzekļu nodrošināšanai.

Kopienų jeb vietējo iniciatīvas grupu koordinatori – apmācīti, kvalificēti, kopienu izvirzīti un ieinteresēti brīvprātīgie, kas, sadarbojoties ar attīstības institūcijām, vēlas piedalīties vai jau piedalās vietējās attīstības veicināšanas aktivitātēs lauku teritorijās esošo problēmu risināšanai.

Kopienų filantropija, tāpat kā filantropija, ir naudas, laika, prasmju vai citu resursu ziedošana sabiedriskā labuma mērķiem, taču ir piederīga noteiktai ģeogrāfiskai teritorijai – kopienai, un veicina šīs kopienas dzīves uzlabošanu un ilgtermiņa attīstību.

Kopienų filantropijas veidi:

- neformāla – spontāni un bez plānošanas vai kā atbalsts krīzes situācijās;
- formāla – plānots un mērķtiecīgs atbalsts, izmantojot formālas nevalstiskas organizācijas (kopienas fondus) kā līdzekli filantropisku mērķu sasniegšanai.

Kopienų fonds – neatkarīga labdarības organizācija, kas darbojas noteiktā ģeogrāfiskā teritorijā – pilsētā vai novadā, piesaistot līdzekļus no vietējiem ziedotājiem un piešķirot tos vietējām nevalstiskajām organizācijām vai iedzīvotāju grupām, lai īstenotu sabiedriskā labuma mērķus, kas veicina vietējo attīstību un dzīves kvalitāti konkrētajā teritorijā. Kopienų fonda līdzekļus veido dažādu vietējo uzņēmumu un cilvēku ziedojumi dažādiem sabiedriskā labuma mērķiem, kā arī pašvaldības vai citu fondu finansējums.

Kopienų attīstība – ilgtspējīga attīstība, kas balstās uz līdzsvarotu kopienas cilvēkresursu, sociālo, dabas, fizisko un ekonomisko izaugsmi. To stiprina spēja pielāgoties mainīgajiem ārējiem apstākļiem, saglabājot un attīstot kopienas vērtības. Kopienų attīstības rezultāti – vairāk ienākumu, augstāks labklājības līmenis, samazināta sociālā atstumtība, uzlabota pārtikas drošība, lietderīgāka un ilgtspējīgāka dabas resursu izmantošana, augstāks dzīves līmenis.

Lauku attīstība – ilgtspējīgs dabas, kultūras un sociālās vides un ekonomikas attīstības process lauku rajonos, pastāvīgi veicinot lauku iedzīvotāju labklājības un dzīves apstākļu uzlabošanu – samazinot sociālās un ekonomiskās atšķirības starp laukiem un pilsētām.

Lauku partnerība jeb vietējā rīcības grupa (VRG) – juridiska persona (biedrība vai nodibinājums) ģeogrāfiski vienotā teritorijā, kura nodrošina veiksmīgu darbību un spēj pārvaldīt sabiedrisko finansējumu. VRG darbojas pēc partnerības principa, tāpēc lēmumu pieņemšanas līmenī vismaz 50% no iesaistītajiem partneriem ir ekonomiskie un sociālie partneri, t.sk. nevalstiskās organizācijas.

Tās darbības teritorijā:

- iedzīvotāju skaits ir no 10 000 līdz 65 000;
- iedzīvotāju īpatsvars no pilsētām – apdzīvotām vietām ar iedzīvotāju skaitu no 5000 līdz 15 000 – nepārsniedz 49% no vietējās rīcības grupas teritorijā esošo iedzīvotāju skaita;
- nav pilsētu ar iedzīvotāju skaitu virs 15 000.

Lauku vietējo vajadzību izvērtējums caur līdzdalību – plānošanas metode, kas vērsta uz vietējo iedzīvotāju un ārējo ekspertu sadarbību, lai veicinātu attīstības speciālistu – praktiķu, valdības pārstāvju un vietējo iedzīvotāju kopīgu attīstības aktivitāšu plānošanu.

LEADER programma sākas deviņdesmito gadu sākumā vecajās ES dalībvalstīs kā Eiropas Kopienas iniciatīva vietējās attīstības veicināšanai. Programmas uzkrātā pieredze tiek pielāgota arī iedzīvotāju līdzdalībai lauku attīstības rosināšanā Latvijā.

LEADER pieeja – mērķtiecīgas un savstarpēji koordinētas aktivitātes lauku attīstībai, kuras rosina sabiedrību meklēt jaunus risinājumus esošajām lauku problēmām. LEADER pieejas mērķis ir uzlabot cilvēku dzīves kvalitāti laukos, domājot gan par ekonomiskajiem, gan sociālajiem uzlabojumiem, gan vides saglabāšanas iespējām. LEADER vizija – ar dzīvi apmierināts cilvēks laukos, kas spēj realizēt savas ekonomiskās un sociālās vajadzības pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai. LEADER pieeja tiek balstīta uz vietējās attīstības stratēģijas izstrādi. Stratēģijas izstrādē un īstenošanā tiek izmantota apvērsta pieeja, kas nosaka aktīvu iedzīvotāju līdzdalību gan stratēģijas izstrādē, gan apstiprināšanā un stratēģijas īstenošanā. Lai nodrošinātu integrētu lauku attīstības jautājumu risināšanu, stratēģijas izstrāde, saskaņošana un īstenošana tiek uzticēta vietējām rīcības grupām jeb partnerībām, kuras apvieno dažādu lauku attīstībā iesaistīto sektoru un lauku iedzīvotāju interešu grupu pārstāvjus. LEADER paredz iespēju veicināt lauku iedzīvotāju, partnerību sadarbību vietējā, nacionālā un starptautiskā līmenī, kā arī attīstīt vietējo partnerību informācijas un pieredzes apmaiņas sadarbības tīklu.

Neaizskaramais kapitāls – tā veidošana kopienas fondā nozīmē, ka fonds līdztekus līdzekļiem, kas nepieciešami vietējās sabiedrības iniciatīvu atbalstam, piesaista līdzekļus, kurus investē finanšu tirgū, lai tālākā nākotnē no gūtās peļņas finansētu projektus un uzturētu fonda administratīvo darbību. Kapitāla ieguldīšanu nosaka fonda izstrādāta investīciju stratēģija.

Neregistrēta iniciatīva – iedzīvotāju realizēts pasākums (iecere), kas tiek īstenots, šim nolūkam nedibinot un neregistrējot nevalstisku organizāciju.

Nevalstiskās organizācijas (NVO) – organizācijas, kas veidojušās bez peļņas gūšanas mērķa, uz privātas iniciatīvas pamata. Latvijā ir divi nevalstisko organizāciju veidi – *biedrības* un *nodibinājumi*.

Partnerības princips – cieša sadarbība starp vairākām institūcijām, kur katram partnerim ir vienlīdz nozīmīga loma un visiem partnerības locekļiem ir kopīgs mērķis un viņi ir vienojušies par pieeju mērķa sasniegšanai.

Pilsoniskā sabiedrība – sabiedrība, kurā indivīdi sadarbojas ar citiem indivīdiem un bieži arī ar publisko varu savu un sabiedrības problēmu risināšanā. Pilsoniskajā sabiedrībā ietilpst dažādu veidu formāli un neformāli veidojumi, kas ir neatkarīgi no valsts, ģimenes un uzņēmējdarbības. Pilsoniskā sabiedrība nodrošina arī to interešu pārstāvēšanu, kuras ne vienmēr var sevi pārstāvēt, izmantojot ekonomiskos un politiskos ietekmēšanas līdzekļus (piemēram, vides aizsardzība, bērnu tiesības, cilvēku ar īpašām vajadzībām tiesības).

Sabiedriskā apspriešana – sabiedrībai atvērts līdzdalības veids, kuru organizē publiska iestāde vai, atsevišķos gadījumos, cita juridiska persona, lai uzzinātu iedzīvotāju viedokli par sabiedrībai svarīgu jautājumu.

Sabiedriskā labuma organizācija ir tāda organizācija, kuras darbība sniedz nozīmīgu labumu sabiedrībai vai kādai tās daļai, it sevišķi, ja tā vērsta uz labdarību, cilvēktiesību un indivīda tiesību aizsardzību, pilsoniskas sabiedrības attīstību, izglītības, zinātnes, kultūras un veselības veicināšanu un slimību profilaksi, sporta atbalstīšanu, vides aizsardzību, palīdzības sniegšanu katastrofu gadījumos un ārkārtas situācijās, sabiedrības, it īpaši trūcīgo un sociāli mazaizsargāto personu grupu sociālās labklājības celšanu. Sabiedriskā labuma statusa piešķiršanu un šādām organizācijām pieejamās priekšrocības nosaka Sabiedriskā labuma organizāciju likums¹².

Sponsorēšana ir savstarpēji izdevīgs darījums starp organizāciju, kas saņem līdzekļus, un uzņēmumu, kas sniedz atbalstu konkrētai organizācijai no mārketinga vai reklāmas izdevumu budžeta. Sponsorēšanas rezultātā uzņēmums iegūst reklāmu. Sponsorēšanas gadījumā uzņēmuma ienākuma nodokļa atlaides nav paredzētas.

Ziedojums ir manta vai finansiālie līdzekļi, kurus persona bez atlīdzības (bez pienākuma saņēmējam veikt darbības, kurām ir atlīdzības raksturs), pamatojoties uz mutisku vai rakstisku līgumu, nodod sabiedriskā labuma organizācijai tās statūtos noteikto mērķu sasniegšanai. Ziedotājiem – gan uzņēmumiem, gan privātpersonām – pienākas nodokļu atlaides.



1. nodaļa. Apkaimes iniciatīvas un to veidošanās

1.1. Kas notiek šobrīd?

2007. gada sākumā Uzņēmumu reģistrā reģistrētas 6953 biedrības, 2002 sabiedriskās organizācijas, 544 atklāti sabiedriskie fondi un 493 nodibinājumi¹³. Pēc pieejamajiem statistikas datiem nav iespējams noteikt, cik liela daļa no tām būtu uzskatāmas par organizācijām, kuru galvenais mērķis ir darbs apkaimes, piemēram, noteikta pagasta, mikrorajona vai ielas attīstībai.

2005. gada nogalē¹⁴ veiktās ekspertu intervijas liecina, ka kopienu veidošanās process Latvijā ir lēns, stihisks un lielā mērā atkarīgs no atsevišķiem uzņēmīgiem indivīdiem. Ģeogrāfisko kopienu veidošanās šobrīd nav uzskatāma par likumsakarību, drīzāk atsevišķām veiksmīgām iniciatīvām. Pilsētās kopienu veidošanās ir mazāk attīstīta un kopienu aktivitātes – īslaicīgas nekā laukos. Pētījumi liecina, ka Latvijas iedzīvotāju iekļaušanās sociālo kontaktu tīklos ir saistīta dzīves vietu – jo mazāk urbanizēta vide, jo vairāk sociālie tīkli kalpo kā pozitīvs faktors, kurš palīdz iedzīvotājiem tikt galā ar nedrošību. Tas nozīmē, ka mazāk urbanizētās dzīves vietās dzīvojošie lielākā mērā ir gatavi iesaistīties aktīvā sadarbībā ar citiem cilvēkiem¹⁵.

Lielajās pilsētās cilvēki nejūt piederību visai pilsētai, bet konkrētai nelielai vietai, kā Kundziņsala, Bolderāja, Mežaparks, Mūrnieku iela Rīgā, Karosta Liepājā vai Stropi Daugavpilī. Iedzīvotāji pamazām sāk apzināties savu lomu teritorijas attīstības veicināšanā, procesu ietekmēšanā, tomēr lielajās pilsētās joprojām vairums iedzīvotāju ir stipri attālināti no vietējās varas, netic iespējai ietekmēt procesus. Lielā mērā aktivitātes virza daži cilvēki. Var pieņemt, ka cilvēkus nodarbina eksistenciālas problēmas, grūti iesaistīties procesos, kas nav tieši saistīti ar ienākumu gūšanu, bet, no otras puses, tomēr uzlabotu viņu dzīves kvalitāti.¹⁶

13 http://www.lursoft.lv/stat/ur_stat_066.html

14 Ekspertu intervijas ĪUMSILS uzdevumā, 2005. gada decembrī. Npublicēts materiāls.

15 "Sociālo kontaktu tīkli kā drošumspējas faktors. Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2002/2003", L. Zīverte, I. Austers, Dz. Zilinska. Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programma. <http://www.un.lv/files/2001/5nod.pdf>

16 Ekspertu intervijas ĪUMSILS uzdevumā, 2005. gada decembrī. Npublicēts materiāls.

2. logs.

Rīgas pilsētas iedzīvotāju viedoklis par to, ko varētu darīt lielo pilsētu ģeogrāfisko kopienu iedzīvotāju rīcības grupas

- Likvidēt nelikumīgu autostāvvietu – sūdzības iesniegšana atbilstošajām institūcijām.
- Labiekārtot atpūtas vietas bērniem daudzdzīvokļu māju pagalmos.
- Izveidot un uzlabot gājēju un velosipēdistu celiņus.
- Saskaņot savas darbības ar blakus esošo kopienu.
- Nomainīt mājām jumtus.
- Izveidot suņu pastaigu laukumu.
- Organizēt darbu, lai iedzīvotājus iesaistītu sporta aktivitātēs.
- Organizēt iekšpagalmu ceļu un trotuāru remontu.
- Apzaļumot rajonu.
- Panākt bērnu dārza celtniecību mikrorajonā.
- Rīkot kopienas svētkus, rīkot kopīgus pasākumus.
- Maksas stāvvietas ierīkošana, lai līdzekļus izmantotu labiekārtošanai.
- Ietekmēt mikrorajona attīstības plānu – aptauja.
- Kontrolēt drošību vismaz pie savām mājām – vecāku iniciatīvas grupas.
- Patruļas – prasīt no citiem tīrību un kārtību – palīdzēt policijai.
- Rīkot konkursus par sakoptākajām kāpņu telpām, tādējādi veicinot to sakārtošanu.
- Iedzīvotāji raksta vēstules un pieprasa Rīgas domei pārskatīt izvēlēto vietu ceļam vai tiltam posmā Bolderāja – Vecāķi.
- Iedzīvotāji zvina atbilstošām institūcijām par sabiedriskā transporta attīstību Bolderājā.

Fokusgrupas diskusija, 2006. gada decembris

Kopiena var darboties, piemēram, rīkot talkas, neformālas tikšanās, un oficiāli neregistrēties kā organizācija. Savukārt, lai iesaistītos akcijās, projektos un piesaistītu finansējumu, tai jāreģistrējas kā NVO¹⁷ – pieteikt piketus, mītiņus, saņemt finansējumu, piedaloties projektu konkursos, var tikai reģistrētas organizācijas. Arī neregistrēti kopienas pārstāvji var daudz paveikt kopienas teritorijas sakopšanā, var pulcēties, piedalīties pašvaldības teritorijas plānošanas procesā, diskutēt, aicināt viesos interesantas personības, rīkot pasākumus, kopt tautas un kopienas tradīcijas, vākt vēsturiskās liecības, apkopot tās, bet, ja darbs nav regulārs, sistemātisks, ar redzamu rezultātu, kopienas locekļu interese var zust un darbība noplakt.

Parasti vērojamas divu veidu ģeogrāfisko kopienu iniciatīvas: tās, kuras radušās iedzīvotāju aktivitāšu rezultātā (piemēram, Mežaparka attīstības biedrība, Kundziņsalas iedzīvotāji), un tās, kuru veidošanos un darbību rosinājuši ārēji spēki – valsts un pašvaldība (Mūrnieku ielas atjaunošanas projekts Rīgā), uzņēmēji (privātmāju rajons Stropi Daugavpilī), nozaru speciālisti (atsevišķu arhitektu iniciatīvas rezultātā dibināta organizācija "Latvia Nostra", kas aizstāv koka arhitektūras saglabāšanu un sadarbībā ar namīpašniekiem rosinājuši Kalnciema ielas koka namu atjaunošanas pasākumus Rīgā) un citi ārēji iniciatori (Iekšlietu ministrijas un slēdžu ražotājsabiedrības "ASSABalt" kopīgā iecere ieviest Apkārtnes uzraudzības programmu (*Neighbourhood Watch*), kura, izmantojot ārvalstu pieredzi, rosinātu iedzīvotājus savstarpēji rūpēties par daudzdzīvokļu mājas, apkaimes mājokļu drošību). Kā vienas, tā otras var veiksmīgi risināt kopienai svarīgus jautājumus, tomēr īpaši sarežģīti panākt kopienas aktivitāti no ārpusē, jo nepieciešams veiksmīgi akcentēt kopienas vajadzības tā, lai iedzīvotāji būtu pietiekami ieinteresēti uzsāktajos pasākumos un pārņemt iniciatīvu savās rokās.

17 Sīkāk par NVO reģistrēšanās kārtību – <http://www.nvo.lv/lat/content/nvo/jaunaorganizacija>

Iedzīvotāju uzsāktās kopienu iniciatīvas parasti balstās dažu cilvēku entuziasmā, kas pulcina ap sevi pārējos. Arī vēlākā periodā virzītājspēks ir daži cilvēki kopienā. Visu kopienu var iesaistīt talkās, akcijās, visāda veida pasākumos. Pastāv šāda kopienu attīstības tendence – aktīvistu grupa, tad plašāks iedzīvotāju loks, tad tiek reģistrēta NVO, ko vada kodols, kas jau konsekventi nosaka organizācijas darbības virzienus, bet iedzīvotāji pēc uzaicinājuma iesaistās akcijās, talkās, nodrošina sociālo atbalstu un veic līdzīgus pasākumus.

Galvenie kopienu iniciatīvu veidošanās iemesli un cēloņi:

- 1) Kultūrvēsturiskā kopība, dzimtu tradīciju pārmantošana
Kundziņsala, Mežaparks
- 2) Pretdarbība apdraudējumiem
Bolderāja, Kundziņsala, Daugavgrīva, Mežaparks, Kreisā krasta kustība
- 3) Vēlēšanās uzlabot savu dzīves vidi, drošību, informācija, izglītošanās, sakari ar citām līdzīgām grupām Rīgā, Latvijā, ārvalstīs
Mēriņķu iela Rīgā, Stropi Daugavpilī, Kreisā krasta kustība, Apkārtnes uzraudzības programma (pakāpeniski tiek uzsākta Rīgā, ar panākumiem darbojas ārvalstīs)
- 4) Kopiena kā projekta rezultāts
Mēriņķu iela Rīgā
- 5) Kopiena kā profesionāla iniciatīva
Kalnciema ielas atjaunošanas projekts ("Latvia Nostra" un namīpašnieki, centieni iesaistīt arī iedzīvotājus)

Kopsakarības, kas novērotas kopienu darbībā:¹⁸

- Svarīgs skaidri noformulēts, iedzīvotājiem nozīmīgs mērķis, piemēram, iesaistīt jauniešus, izmantot viņu radošo potenciālu, ieinteresēt iedzīvotājus kopienas dzīves uzlabošanā u.c.
- Svarīgs darbības virziens – piemēram, veicināt drošību apkaimē.
- Katrā kopienā ir viens vai vairāki cilvēki – līderi, kuri savas intereses (gan profesionālas, gan uzņēmējdarbības, gan sabiedrības labuma) realizē caur šo kopienā.

Šobrīd vēl aizvien sabiedrībā, reizēm pat tajās kopienās, kas aktīvi darbojas, jūtams arī patērētāja sindroms – kādam tas, ko es gribu, man ir jāiedod. Spilgts piemērs ir Mēriņķu iela, kur kopiena radīta "no ārpuses". Pašvaldība lēma par apstākļu uzlabošanu ielā kopumā, tādēļ tika ieguldīti līdzekļi ielas infrastruktūras sakārtošanā. Uz pasākumiem, ko organizēja pašvaldība, ieradās pietiekami daudz interesentu, tomēr dalībnieki galvenokārt vēlējas formulēt uzdevumus, kas jāpaveic pašvaldībai. Kad pašvaldības projekts beidzās, iedzīvotāji gaidīja, kad pašvaldība organizēs kādu kopīgu pasākumu. Iedzīvotāji sāka apzināties savu piederību Mēriņķu ielai kā kopienai, taču nebija gatavi paši uzņemties daļu atbildības par turpmākiem pasākumiem savas kopienas attīstībai.¹⁹

Ir vietas, kur pašvaldības negribīgi sadarbojas ar kopienām, likumu izpildes robežās uzklusot cilvēkus, bet neņemot vērā priekšlikumus un nesniedzot tam pamatojumu. Līdz ar to daudzas kopienas vairāk nodarbojas ar pret darbības akcijām, lai ierobežotu kādas sabiedrībā neapspriestas darbības veikšanu, nevis risina teritorijas attīstības jautājumus pārrunu ceļā. Visbiežāk šādas situācijas novērojamas tajos gadījumos, kad iedzīvotāji vai NVO iebilst vai norāda uz kļūdām, vai arī to iniciatīvas traucē pašvaldības atbalstītās uzņēmējdarbības interesēm (piemēram, Kundziņsalas iedzīvotāju cīņa ar Brīvostu termināla jautājumā, Mežaparka attīstības

¹⁸ Ekspertu intervijas TUMSILS uzdevumā, 2005. gada decembrī. Npublicēts materiāls.

¹⁹ Ģeogrāfisko kopienu pārstāvju intervijas: kopsavilkums. TUMSILS, 2005. gada decembris. Npublicēts materiāls

biedrības ierosinājumi Rīgas Attīstības plāna apspriešanas laikā). Savas iespējas kavē apzināties arī tas, ka iedzīvotāju līdzdalības tradīcija Latvijas sabiedrībā kopumā joprojām ir iedīgli un iedzīvotāji bieži nav gatavi pārņemt pat tos pozitīvos piemērus kopienu aktivitātēm, kuri reizēm parādās masu medijos, uzskatot tos par izņēmuma gadījumiem, nevis visiem pieejamām priekšrocībām, ko dod iedzīvotāju līdzdalība.

1.2. Kādas ir nākotnes izredzes un iespējas?

Kopienų veidošanas veicina pozitīvi piemēri citās kopienās, stipras nevalstiskās organizācijas, vispusīgs atbalsts no valsts, pašvaldības institūcijām un vietējiem uzņēmējiem, pieaugušo izglītošana, aktīvi cilvēki ar prasmi vienoties un uzticēties viens otram. Iedzīvotāju iniciatīvas kavē sabiedrības neieinteresētība un neticība saviem spēkiem, dažādu resursu trūkums, migrācija, jaunu, komunikāciju kompensējošu mehānismu rašanās, kā arī valsts un pašvaldības darbinieku atsaucības trūkums.

Valsts un pašvaldību iestādēs pakāpeniski pieaug izpratne par iespējām, kuras sniedz iedzīvotāju iniciatīvas un NVO. Lai gan līdz ar iestāšanos Eiropas Savienībā Latvijā beidza pastāvēt daudzas ārvalstu organizācijas, kuras ļāva mazām NVO piesaistīt finansējumu, parādās jaunas finansējuma iespējas iedzīvotāju iniciatīvu atbalstam (par tām sīkāk – 1.5. apakšnodaļā), un iedzīvotāju iniciatīvām pieejama ne vien ārvalstu, bet arīvien plašāka vietējā pieredze.

1.3. Kā aktivizēt iedzīvotājus sadarbībai?

Apkāmes organizāciju mērķis ir dot iespēju iedzīvotājiem risināt, viņuprāt, aktuālākās problēmas tuvākajā apkaimē, kurai viņi justos piederīgi. Uzmanības centrā ir priekšrocību došana kopienai, lēmumu pieņemšana kopienā, sociāla un ekonomiska rakstura mērķi.

Videi, kas veicina vietēju risinājumu rašanu, raksturīgas vismaz dažas no turpmāk minētajām īpašībām²⁰.

- Vietējo līderu un apkāmes organizāciju inovatīvās spējas attīstīšana – tiek atbalstīti iedzīvotāju centieni rast risinājumus vietējām problēmām.
- Atbalsts eksperimentiem.
- Piemērotu risinājumu identificēšana un fiksēšana (rakstiskas pieredzes uzkrāšana).
- Dalīšanās pieredzē ar citām līdzīgām kopienām.
- Plaša risinājumu publicitāte un "svinēšana".
- Saskarsmes veidošana ar vietējās politikas veidotājiem, lai viņi varētu uzzināt par inovācijām un iecerēm, kā arī apsvērt iespēju atbalstīt šādu kopienas inovāciju paplašināšanu vai iekļaušanu politikas plānos.
- Dažādu sektoru grupu savešana kopā, lai spriestu par kopīgām problēmām vai sadarbības iespējām, lai kolektīvi izstrādātu, realizētu vai atkārtotu kādas citas kopienas rastus risinājumus.
- Arī tās kopienas, kas pārņem citu kopienu vai ārvalstu pieredzi un pielāgo to saviem apstākļiem, pelnījušas atzinību, jo tā rada motivāciju.

Konkrētas aktivitātes vai projektus raksturo trīs plašas kategorijas jeb pieejas: publicitāte, sadarbība un atbalsts:

- Publicitāte: balvu programmas, preses kampaņas, plakāti, ziņojumu dēļi, mediju publikācijas (foto, ziņu sižeti, filmas, raksti), neformālas aktivitātes – ielu izrādes, svētki, labo piemēru fiksēšana rakstveidā utt.
- Sadarbība: formālas un neformālas kopienu grupu sanāksmes, forumi, darba grupas, intervijas, vietu apmeklēšana, kurās iecerēts realizēt kādu projektu u.c.
- Atbalsts: mazie granti, prakses un apmācības iespējas, īpaši organizēšanas un vadības prasmēs, atbalsts aptaujām un cita veida informācijas uzkrāšanas pasākumiem utt.

20 Pēc Starptautiskās kopienu attīstības asociācijas (International Association for Community Development) materiāliem.

Tieši kopienas līderu un pašvaldības spēja saliedēt dažādas iedzīvotāju grupas līdzdalībā ļauj rast visdažādākos risinājumus spēcīgai kopienai un ilgtspējīgai apkaimes un kopienas attīstībai.

Līdzdalības sastāvdaļas:

- atbalsts indivīdiem: attīstības stratēģijas, kuru izstrādē piedalās un uzmanības centrā ir kopienas locekļi;
- atbalsts uzņēmumiem: kopienas ekonomiskās attīstības stratēģijas, kuru uzmanības centrā ir jaunu uzņēmumu darbības uzsākšana un atbalsts jau pastāvošajiem uzņēmumiem;
- atbalsts jauniem procesiem un struktūrām.

Soļi uz līdzdalību²¹:

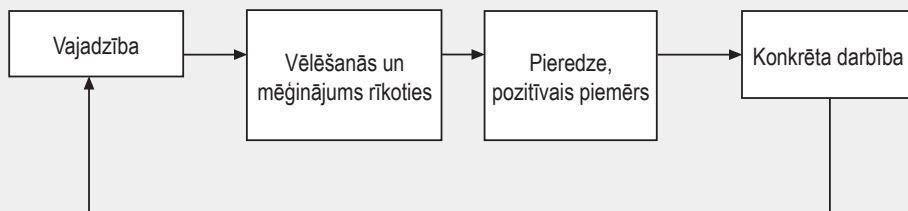
- Noturēt atklātu sapulci un publicēt šo pasākumu. Kopīgi izveidot attīstības vīziju un panākt kopienas iesaistīšanos.
Saaicināt kopā svarīgākos kopienas partnerus, lai izveidotu vīziju un darbības plānu. Atbalstam censties mobilizēt vietējos resursus. Radīt iespējas sabiedrībai turpināt iesaistīšanos.
- Veikt pētījumus, mērķgrupu, tirgus analīzi.
Intervēt kopienas locekļus par prasmēm, apmācības vajadzībām, nodarbinātības šķēršļiem. Intervēt patērētājus par ikdienas pirkumiem. Kā trūkst? Izdibināt, ko iegādājas atsevišķi pircēji (slimnīcas, universitāte, vidējās mācību iestādes u.tml.) Intervēt uzņēmumus par pirkumiem, nodarbinātības iespējām, darba ņēmēju apmācības vajadzībām, šķēršļiem uzņēmumu ekspansijai. Kā veidojas sociālie kontakti? Kādās vietās, uz kādu interešu pamata?(Pastaigājoties ar bērniem, mājdzīvniekiem, tuvējos interneta salonos, veikalos, sagaidot bērnus pie skolas, bibliotēkās utt.)
- Radošāk izmantot kopienas līdzekļus un resursus.
Izdibināt, kādi resursi pastāv – sapulču telpas, tukšas telpas uzņēmumiem; kopienas locekļu, jaunatnes, vecāku prasmes un talanti; uzņēmumu pārraudzītāji; augstskolu vai skolu jaunatne (par palīgiem pētījumu veikšanā vai biznesa plānu izveidē).
- Attīstīt jaunus procesus.
Aizsākt sadarbības procesu līdzekļu plānošanas un novērtēšanas jomā; veicināt tīkla izveidi starp kopienas grupām; NVO, uzņēmumiem, iestādēm; apzināt iespējas brīvprātīgo un studentu prasmju attīstīšanai; atrast kopienā partnerus, kuri ir ieinteresēti piedāvāt kopīgus priekšlikumus.
- Radīt jaunas struktūras.
Apmācība un prasmes iedzīvotājiem; atbalsts uzņēmējiem; atbalstīt uzņēmumu darbības uzsākšanu, izmantojot apvienotos resursus; kredītresursi – aizdevumu grupas, mikro aizdevumi, kopienas aizdevumu fonds, kooperatīvie uzņēmumu īpašnieki.

21 Pēc NVO konsultantes A. Pastores izstrādāta apmācību materiāla kopienu iniciatīvām Latvijā.

1.4. Kā uzsākt apkaimes iniciatīvu?

3. logs.

Sociālo tīklu (piemēram, iedzīvotāju iniciatīvu) veidošanās process²²



1. solis. Noskaidrot vajadzības.

Kāpēc vajag analizēt vajadzības?

- Lai izvairītos no atkārtotības
- Lai aizpildītu robus
- Lai pārliecinātos, ka resursi tiek izmantoti efektīvi
- Lai saprastu pakalpojumu pašreizējo un potenciālo lietotāju vajadzības
- Lai noteiktu veidus, kā efektīvi saskatīt jaunu vajadzību un kā atteikties no mazāk svarīgām vajadzībām
- Lai novērtētu organizācijas tēlu kopienā un reputāciju
- Lai apskatītu līdzīgas darbības organizāciju pakalpojumus, novērtētu tos un mācītos no tā, kas ir vislabākais
- Lai nostiprinātu ticamību idejām pakalpojumu attīstībā

Kopienas vajadzības lielā mērā var iedalīt grupās, kas saistās ar cilvēka pamatvajadzībām²³:

- Fizioloģiskās – nodrošina fizisko eksistenci
- Drošība – garantē, ka fizioloģiskās vajadzības tiks izpildītas
- Sociālās – pēc sabiedrības, pēc kontaktiem, labvēlīgas attiecības
- Estētiskās – skaistums, harmonija
- Izziņas – pēc jaunrades, sevis pilnveidošanas

Psiholoģisko vajadzību piemēri: drošība, vara, pašcieņa, neatkarība, mīlestība, zināšanas, atzīšana, cerība, brīvība, cieņa, izvēle. Šīs vajadzības jāņem vērā un jārespektē, uzsākot jebkuru kopīgu darbību.

²² Pēc "Sociālo kontaktu tīkli kā drošumspējas faktors. Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2002/2003", L. Ziverte, I. Austers, Dz. Zilinska. Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programma. <http://www.un.lv/files/2001/5nod.pdf>

²³ NVO konsultantes A. Pastores sagatavots NVO apmācības materiāls saskarsmes psiholoģijā

4. logs.

Vajadzības, kas var motivēt individuus un organizācijas rīkoties – piemēri²⁴

	Fiziskās vajadzības	Drošības vajadzības	Piederības vajadzība	Atzišanas vajadzība
Indivīds	Pārīka, ūdens, atpūta	Darbs, ienākumi	Ģimene, draugi	Statuss, paaugstinājums, atbalvojumi
Nevalstiska organizācija	Aktīvistu, brīvprātīgo, administratīvie resursi (vieta sanāksmēm, telefona izdevumi u.c.)	Savstarpējais atbalsts	Dalība jūmta organizācijās, sadarbība ar citām NVO	Reputācija, sabiedrības atzinība par paveikto
Uzņēmums	Produkti, serviss, darbinieki	Ienākumi, naudas plūsma, drošības sistēma	Asociācijas	Reputācija, tirgus daļa

Svarīgi, ka ikviena apkāmes vajadzība būs cieši piesaistīta noteiktajai kopienai – tikai tad, ja šo vajadzību nosaukuši vārdā vietējiem iedzīvotājiem, būs iespēja rast atbalstu darbiem, lai šīs vajadzības apmierinātu.

5. logs.

Bauskas un Jelgavas rajonu iedzīvotāju viedoklis par to, ko iedzīvotāji var kopā darīt

- Ielas svētki – koncerts, izstādes, sporta svētki
- Teritorijas uzkopšana – ziedi un kociņi, taciņas, bērnu laukumi
- Fiksēt mašīnas, kas stāv uz trotuāriem un paziņot visiem
- Veidot bērnu, sporta laukumus
- Ierīkot putnu barotavas ziemā
- Apvienot Jelgavas iedzīvotājus patērētāju interešu un pilsonisko aktivitāšu jomā (komunālie maksājumi, pašvaldības aizņēmumi)
- Veidot krājaizņēmumu sabiedrības
- Izveidot sabiedrisko centru visām iespējamām mērķauditorijām, kura darbību nodrošinātu gan vietējie, gan ārvalstu brīvprātīgie
- Izveidot vietējo fondu sociālo problēmu risināšanai, kura pamatkapitāls veidots no Jelgavas uzņēmēju un iedzīvotāju līdzekļiem
- Kontaktēties ar kaimiņiem, saprasties ar dažādiem cilvēkiem
- Labdarības akcijas – nevajadzīgo lietu "pārdošana" par simbolisku samaksu, kura vai nu nonāk mazturīgajiem, vai izlietota kopējām vajadzībām

- Jelgava *RAF mikrorajons* – ēku fasāžu renovēšana, lai gala rezultātā taupītu vai samazinātu siltuma zudumus un izmaksas
- Māju pagalmu labiekārtošana, izveidojot spēļu laukumus, atpūtas zonas, automašīnu stāvlaukumu, sakārtojot piebraucamos ceļus
- Veidot pastaigas takas blakusesošajā mežā
- Bauskā dažādās daudzstāvu mājās sakārtot mājas palīgtelpas, koridorus, nokrāsot un salabot ieejas durvis
- Māju ārdurvju nomaiņa

Fokusgrupu diskusijas, 2006. gada decembrī

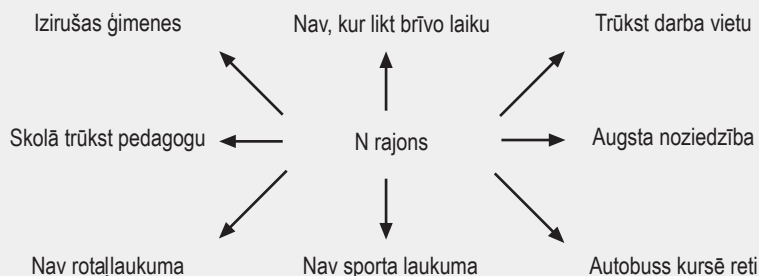
Vajadzību izzināšanai var izmantot daudzveidīgas metodes:

- “Pastkastītes”, ko izmanto sūdzību un ierosinājumu iesniegšanai
- Statistikas dati, pārskati
- Pētījumi
- Masu mediju materiāli
- Jautājumu uzdošana, intervēšana
- Brīvais mikrofons
- Fokusa grupas
- Aptaujas, anketēšana
- Sabiedriskās domas aptaujas
- Atsevišķu iedzīvotāju iekļaušana konsultatīvajās grupās
- Darba grupas, semināri, konferences
- Publiskās apspriedes
- Pieņemšanas stundas
- Iedzīvotāju forumi
- Paplašinātā tikšanās ar iedzīvotājiem
- “Apaļā galda” diskusijas
- Referendums padomdevējiem
- Telefonācijas

Lai noskaidrotu vajadzības, kopienas pārstāvji var sanākt kopā un sastādīt vajadzību karti.

6. logs.

Apkārtnes vajadzību karte (piemērs)



Vajadzību izpētes priekšrocības:

- Skaidra izpratne par faktoriem, kuri negatīvi ietekmē kopienu
- Uzmanības centrā nokļūst vissāpīgākās problēmas
- Ir iespēja iegūt speciālistu slēdzienus par specifiskiem jautājumiem
- Ir iespēja koncentrēt finanšu resursus

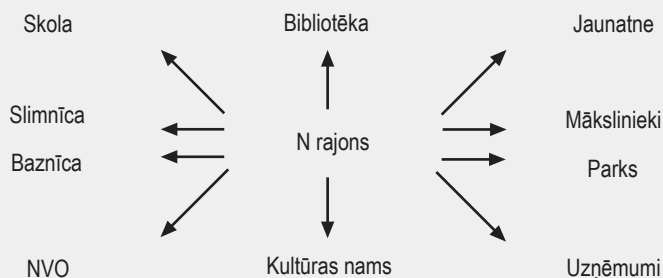
Vajadzību izpētes iespējamie riski:

- Sašķelti kopienas centieni piedāvāt savus risinājumus
- Novirza līdzekļus pakalpojumu sniedzējiem
- Vietējo līderu uzmanības centrā drīzāk ir kopienas problēmas, nevis resursi
- Balstīšanās uz speciālistiem
- Uztur atkarības ciklu
- Pasākuma mērķis drīzāk ir atsevišķi indivīdi, nevis visa kopiena

2. solis. Kopīgi apzināt kopienā pieejamos resursus un to izmantojumu.

7. logs.

Kopienas resursu karte



Resursu kartē apkopoto informāciju pēc tam kopīgi analizē, lai uzskaitītu, ko var iegūt no katra minētā resursa – partnerus, brīvprātīgos, telpas, atbalstu informācijas izplatīšanā, konsultācijas u.c. Turpmāk, plānojot aktivitātes kopienas vajadzību apmierināšanai, šie kopienas resursi jāskata risināmo problēmu un veicamo aktivitāšu kontekstā.

3. solis. Kopīgi lemt par aktivitātēm, kas nepieciešamas kopienas vajadzību apmierināšanai, un uzņemties atbildību par aktivitāšu realizēšanu.

Šeit iespējamas visdažādākās metodes, bet galvenais – vienoties par mērķiem, darāmajiem darbiem šo mērķu sasniegšanai un kārtību, kā šie darbi tiks veikti, kā arī par darītājiem. Ja šķiet, ka sarunas nonākušas strupceļā un grūti vienoties, iespējams pieaicināt kādu no malas, piemēram, speciālistu – neatkarīgu procesa veicinātāju, kurš palīdzēs radīt atmosfēru, kurā izteikties varēs ikviens dalībnieks. Lieliska metode ir arī kopienas iedzīvotāju forums – par to vairāk stāstīts 2.4. apakšnodaļā. Svarīgi, lai apkaimes iedzīvotāji piedalītos risinājumu meklēšanā, aktivitāšu plānošanā, un klātienē uzņemtos atbildību par noteiktiem darbiem aktivitāšu realizēšanai.

4. solis. Lemt par to, vai nepieciešams reģistrēt biedrību vai nodibinājumu, vai arī vajadzību apmierināšanai pietiek ar neformālu iniciatīvas grupu un vietējiem resursiem.

Galvenais iedzīvotāju iniciatīvas resurss ir laiks, kuru cilvēki ir gatavi ziedot, lai risinātu noteiktus jautājumus

apkaimes attīstības labā. Bieži vien nepieciešamie resursi – materiāli, darbarīki – ir pieejami katrā mājā vai par niecīgu samaksu. Taču, ja izvirzītie mērķi ir tālejoši un apkaimes iniciatīva vērsās plašumā, ir vērts apsvērt, vai pieejamos resursus būtu iespējams saliedēt, lai dibinātu organizāciju, kurā nākotnē varētu darboties pat algoti darbinieki.

5. solis. Sanākt kopā un izvērtēt paveikto.

Ikviena iniciatīva, neatkarīgi no tā, vai cilvēki sanākuši kopā, lai uzņemtu tuvējo parku, vai īstenojuši Eiropas Savienības finansētu projektu, radīs gandarījumu plašākam darītāju lokam un tai būs labākas izredzes veiksmīgi turpināties, ja dalībnieki atradīs laiku, lai novērtētu izdarīto, viens otru apsveiktu ar to, kas izdevies un izsvērtu, kas citā reizē būtu darāms savādāk. Un, iespējams – plānotu nākamo kopīgo darbu.

1.5. Kādi ir iespējamie finansējuma avoti?

8. logs.

Neregistrētu iniciatīvu un NVO finansējuma avoti

Neregistrēta iniciatīva	Var darboties bez finansējuma
	Vietējie un lielle uzņēmumi
	Pašvaldība
	Kopienas fondi
	Lauku partnerības (vietējās rīcības grupas)
Biedrība vai nodibinājums	Visi iepriekš minētie avoti
	Valsts finansējums
	Starptautiski fondi, Eiropas Savienības finansējums

Veiksmīga apkaimes iniciatīva var pastāvēt pavisam bez finansējuma un tai nebūt nav obligāti nepieciešams oficiāli reģistrēties Uzņēmumu reģistrā kā biedrībai vai nodibinājumam, ja vien dalībnieki ir motivēti realizēt noteiktas ieceres un ziedot tam pieejamos resursus – piemēram, savu laiku, materiālus. Bieži vien arī uzņēmēji labprāt iesaistās, sniedzot atbalstu apkaimes iniciatīvām. Vietējie uzņēmēji saredz priekšrocības, kuras uzlabota vide sniedz uzņēmumam, savukārt lieli uzņēmumi uzsāk organizēt mazu iedzīvotāju iniciatīvu un projektu konkursus korporatīvās filantropijas ietvaros. Uzņēmēji var ziedot – kā materiālus un citas preces, tā naudu, vai arī sponsorēt kādas ieceres realizēšanu, apmaiņā pret piešķirtajiem līdzekļiem prasot uzņēmuma reklamēšanu. Arī vairāki kopienu fondi ļauj iedzīvotāju iniciatīvu pieteikumiem piedalīties konkursā par finansējuma piešķiršanu līdzekļus reģistrētu NVO projektu pieteikumiem.

Tās grupas vai biedrības, kas tiešām domā tikai par savas apkaimes nākotni, nereti saņem arī pašvaldību atbalstu. Tomēr jāatzīmē, ka balstīšanās tikai vienā finansējuma avotā samazina organizācijas neatkarību. Piemēram, ja apkaimes iniciatīva ir atkarīga no pašvaldības finansiālā atbalsta, tas ierobežo iespējas iesaistīties politiski jutīgu jautājumu apspriešanā un atklātā diskusijā. Atklāti un iedzīvotāju iniciatīvām pieejami finanšu avoti ir pašvaldību izsludināti projektu konkursi, kuri šobrīd kļūst aizvien izplatītāki. Daudzas pašvaldības, piemēram, Liepājas pilsēta, Rīgas un Daugavpils rajoni un citas veiksmīgi atbalsta reģistrētas NVO vai iedzīvotāju iniciatīvas, rīkojot pašvaldību grantu konkursus²⁵.

25 Pašvaldību pieredzi grantu konkursu rīkošanā apkopo Ziemeļkurzemes NVO atbalsta centrs (<http://www.zkcentrs.lv>), speciāliste Ziedīte Začeste.

Galvenais iemesls, kāpēc nepieciešama kopienas reģistrēšanās kā biedrībai vai nodibinājumam, ir plašākas finanšu piesaistes iespējas. Reģistrācijas mērķis – veidot organizāciju, lai būtu lielāki līdzekļi kopdarbībai, varētu piesaistīt cilvēkus, un darīt kopīgi plānotas lietas lielākā mērogā. Šādā gadījumā vērts apsvērt algota darbinieka iesaistīšanos organizācijā, lai nodrošinātu visu formalitāšu izpildi un pienācīgu finansējuma apsaimniekošanu.

Starp reģistrētām NVO pieejamiem finanšu avotiem jāmin:

- **Kopienu iniciatīvu fonds** (<http://www.iniciativa.lv>)
- **Ziemeļvalstu Ministru Padomes Informācijas birojs**, Grantu programmas

(http://www.nmr.lv/Norden_LV/Grants.htm)

- **Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts**, Lauku NVO atbalsta programma, Atbalsts sociālās integrācijas NVO u.c. (<http://www.integracija.gov.lv>)

- **Sabiedrības integrācijas fonds**. Konkursi – <http://www.lisif.lv/lv/?id=93>; informācija par piesaistīto līdzekļu administrēšanu – <http://www.nvo.lv/lat/theme/4:1636>

- **Kultūrkapitāla fonds** (<http://www.kkf.lv>)

- **Eiropas Ekonomiskās zonas un Norvēģijas finanšu instrumenti**. Lai nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanos sociālo un ekonomisko atšķirību mazināšanā, instrumentu ietvaros tiek veikts NVO fonds (<http://www.lisif.lv/lv/?id=171>)

- **Informācija par citām finanšu iespējām**, projektu konkursiem u.c. Latvijas Pilsoniskās alianses mājas lapā. (<http://www.nvo.lv>)

1.6. Kā apsaimniekot finansējumu?

Apkaimes organizāciju apsaimniekotā finansējuma apmērs var būt ļoti atšķirīgs – kopienas iniciatīva var pastāvēt pavisam bez naudas līdzekļiem, realizējot savus mērķus pilnībā uz brīvprātības pamatiem, savukārt oficiāli reģistrētai organizācijai var būt daudzveidīgi ienākumu avoti, no kuriem ikvienam ir noteiktas prasības, kas tiek izvirzītas finansējuma saņēmējam. Ja organizācija pretendē uz sabiedriskā labuma statusu, likums nosaka, ka tā saviem administratīvajiem izdevumiem drīkst izlietot ne vairāk kā 25 procentus no vispārējiem ziedojumiem.

Tāpat kā jebkurai institūcijai, arī NVO ir svarīgi ievērot labas pārvaldības principus²⁶ un īpaši svarīgi būt atklātai, lai informācija par finansējuma apsaimniekošanas kārtību un principiem būtu brīvi pieejama kā biedriem, tā finansētājiem.

1.7. Kādas ir apkaimes organizāciju priekšrocības?

Apkaimes organizācijai liek darboties idejas un labā pieredze, kas nāk no pašas kopienas, kura līdzdalīga apkaimes organizācijā. Šāda organizācija:

- saved cilvēkus kopā un koncentrē uzmanību uz galvenajiem kopienai svarīgajiem jautājumiem, dod iespēju tos izvirzīt, apspriest un nonākt pie kompromisa;
- sniedz ātru un operatīvu iespēju sazināties un informēt vienu otru par kopienas vajadzībām un problēmām;
- tai nepieciešams lielākās kopienas daļas atbalsts, iesaistīšanās un līdzdalība – tai skaitā kopienas aktīvistu, līderu, sponsoru un citu organizācijas darbības skarto indivīdu piesaiste;
- darbībā jāņem vērā mazturīgo iedzīvotāju, sieviešu un minoritāšu izvirzītie problēmjautājumi – jāsadzird arī tie kopienas pārstāvji, kuriem citkārt ir grūtības tikt pamanītiem.

26 Skat. **NVO pārvaldes rokasgrāmata**, 2004. **Autors:** Dr. Merilina Vjata (Marilyn Wjatt), NVO konsultante, Varšava. **Līdzautori:** Emīls R. Stālis, NVO konsultants, Rīga; Raimonds Stīvens (Raymond Stephens), NVO konsultants, Rīga. <http://www.politika.lv/index.php?id=5853>. Izdevums pieejams Latvijas Pilsoniskajā aliansē (<http://www.nvo.lv>), kur iespējams saņemt arī konsultācijas par labu pārvaldību.

Šādas organizācijas spēj rast vietēja mēroga inovācijas, kas ļauj atrisināt kopienas problēmas un apmierināt tās vajadzības, radīt kopienas locekļos piederības apziņu. Uzkrātā pieredze ar laiku ļauj organizācijai pielāgoties pārmaiņām un jaunām kopienas vajadzībām.

9. logs.

Apkaimes NVO raksturīgās īpašības

Apkaimes organizācijas	Cita veida NVO
Iesaista iedzīvotājus, uzņēmējus, iestādes vienas noteiktas apkaimes un kopienas attīstības jautājumu risināšanā.	Var darboties vienā noteiktā jomā bez lokālas ģeogrāfiskas piesaistes.
Atbalsta plašas kopienas vajadzības, nevis vienu konkrētu tēmu.	Parasti darbības mērķis ir kādas noteiktas tēmas vai problemātikas ietvaros – bērni, ekoloģija, cilvēki ar īpašām vajadzībām u.c.
Iedzīvotāji pārliecinās, ka ar savu darbošanos var panākt pārmaiņas, dzīvot labāk, nāk pie aktivistiem ar idejām, padomu.	Ja NVO darbojas plašākā sfērā, panāktās izmaiņas ne vienmēr ir acīmredzamas.
Cilvēki saprot, ka kopīgi, bieži ar pašvaldības palīdzību, var rast atbalstu daudzveidīgu vietējo problēmu risināšanā. Kopā darbojoties, veidojas pilsoniskās sabiedrības iedīgli.	Risināmo problēmu loks var nebūt lokāla rakstura un aktuāls tieši vienai noteiktai apkaimei, tās iedzīvotājiem. Ne vienmēr tiek meklēta sadarbība ar pašvaldību.
Cilvēkresursu attīstība.	
Tiek sakoptas daudzas vietas, tai skaitā arī kultūrvēsturiskās (Karosta, Bolderāja, Mežaparks).	
Kopienas NVO bieži piedāvā iedzīvotājiem lielisku iespēju krāt sākotnējo darba pieredzi. Piemēram, Daugavpils NVO "ODIN/VITA" piedāvā praksi kā brīvprātīgajiem meistardarbnīcās (frizieri, kosmetologi, manikīri, grāmatvedes). No otras puses – lieliska iespēja par mazu samaksu mazturīgajiem, invalīdiem, bērnu nama iemītniekiem saņemt kvalitatīvus pakalpojumus.	

Cilvēki kopienā spēj paveikt daudzas lietas dzīves kvalitātes celšanai, arī tādas, ko nespēj segt pašvaldības budžets, iemācās rakstīt projektus, apsaimniekot naudu, atskaitīties par to, gūst ierosmi uzsākt uzņēmējdarbību.	Risināmo problēmu loks var nebūt lokāla rakstura un aktuāls tieši vienai noteiktai apkaimei, tās iedzīvotājiem. Ne vienmēr tiek meklēta sadarbība ar pašvaldību.
Zina sava novada kultūrvēsturiskās tradīcijas, lepojas ar piederību savai dzimtajai pusei, jūtas piederīgi noteiktai vietai.	

Salīdzinājumā ar indivīdu, apkaimes organizācija spēj dot:

- Apziņu, ka indivīds nav viens ar savu problēmu.
- Kolektīvas rīcības pārkumu pār individuālu darbību problēmu risināšanā.
- Plašāku pieejamo resursu spektru un izmantošanas iespējas, nekā spētu rast atsevišķs indivīds.
- Skaitliski lielākas iespējas atbalstam un risinājumu alternatīvām.²⁷

Salīdzinājumā ar valsts institūcijām, apkaimes organizācijai raksturīgi:

- Mazāka birokrātijā un lielāka elastība lēmumu pieņemšanas un ieviešanas procesā.
- “Dabiskāka” pienākumu un atbildības sajūta.
- Finansiāli izdevīgāks sociālo problēmu risināšanas līdzeklis.
- Daudz lielāka varbūtība, ka darbība būs vērsta uz cilvēkiem reālu vajadzību apmierināšanu un problēmu risināšanu.
- Lielāka personīgā motivācija līdzdarboties.
- Reāla darbības rezultātu redzēšana un piedzīvošana.
- Daudz ciešāka saistība ar reālo dzīvi un cilvēkiem patiesi aktuālām problēmām, nekā valsts līmenī. Valsts nespēj izsekot līdz straujajām izmaiņām indivīda dzīvē un savlaicīgi reaģēt uz jaunu vajadzību rašanos.²⁸

1.8. Kādi ir trūkumi un riski, ar kuriem jāsaskaras, dibinot apkaimes organizāciju un organizācijas darbībā?

- Kopienas darbība aktivizējas un noplūk atkarībā no pasākumiem (projektiem, nepieciešamajām akcijām, kultūras pasākumiem u.tml.). Ikdienā lielākā daļa aktīvistu iesaistās brīvprātīgi, līdztekus darbam. Ja izdodas iesniegtajam projektam saņemt finansējumu, darbība ir aktīvāka, ja ne – aktivitāte ar laiku apsīkst. Cilvēki vēl nejutās stipri caur kopienas regulāri risināt jautājumus ikdienā, diskutēt ar pašvaldību, ietekmēt kopienas locekļiem svarīgus lēmumus teritorijas attīstībā u.c.²⁹
- Kopienas darbībai piemīt zināma regularitāte un cikliskums. Kopienas, kas reģistrējušas savu darbību kā biedrības vai nodibinājumi, vismaz reizi gadā rīko kopsapulci, forumu, lai atskaitītos, diskutētu par paveikto, turpmāk darāmo. Vienu vai divas reizes mēnesī sanāk aktīvistu (valdes, padomes), lai izrunātu darāmos darbus, apspriestos par finanšu darījumiem u.c., “prāta vētras” tiek rīkotas pirms pasākumiem, akcijām,

²⁷ Pēc “Sociālo kontaktu tīkli kā drošumspejas faktors. Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2002/2003”, L. Ziverte, I. Austers, Dz. Zilinska. Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programma. <http://www.un.lv/files/2001/5nod.pdf>

²⁸ Pēc “Sociālo kontaktu tīkli kā drošumspejas faktors. Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2002/2003”, L. Ziverte, I. Austers, Dz. Zilinska. Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programma. <http://www.un.lv/files/2001/5nod.pdf>

²⁹ Ģeogrāfisko kopienu pārstāvju intervijas: kopsavilkums. ĪUMSILS, 2005. gada decembris. Nepublicēts materiāls.

forumiem. Ir kopienu NVO, kas algo vienu vai divus cilvēkus, ir kopienas, kas veic dažādas aktivitātes brīvprātīgi no ikdienas darba brīvajā laikā. Ja šāds cikliskums netiek uzturēts ar organizācijas iekšējo resursu palīdzību, apstākuma brīdī organizācijas darbība var pārtūkt.

- Ja organizācijas dibināšana nav notikusi kā kopienas iedzīvotāju iniciatīva, bet ierosme nākusi no ārēja avota – pašvaldības, valsts, finansētāja, uzņēmēja – pastāv risks, ka iedzīvotāji neuzskatīs organizācijas mērķus par saviem, līdz ar to neuzņemsies atbildību par aktivitāšu turpināšanu, gaidīs tikai gatavus rezultātus.
- Ja organizācija neiedibinās sadarbību ar pašvaldību un vietējiem uzņēmējiem, tā var izrādīties nespējīga ilgstoši darboties opozīcijā.
- Ja organizācijas vai iniciatīvas aktivitāšu vienīgais finansējuma avots ir pašvaldība, organizācijas iespējas iesaistīties atklātā diskusijā ar pašvaldību un sabiedrību par atsevišķiem apkaimes un kopienas attīstības jautājumiem var būt ierobežotas.
- Ja apkaimes organizācija darbojas, tikai balstoties uz dažu grupu pārstāvju viedokli, bet ilgstoši neiesaistot plašāku iedzīvotāju loku, tā var zaudēt iedzīvotāju atbalstu un uzticību.

1.9. Kādi resursi nepieciešami apkaimes organizācijas darbības uzturēšanai?

Apkaimes organizācija var pastāvēt praktiski bez budžeta, taču galvenais nepieciešamais resurss tās pastāvēšanai ir iespējami plašs dažādu apkaimē pārstāvēto sabiedrības grupu atbalsts. Jebkura jautājuma risināšanas process paredz dažādu personu iesaistīšanos. Daudzos gadījumos īpaši svarīgs ir vietējās pārvaldes institūciju (pašvaldības) atbalsts, kas var izpausties visdažādākajos veidos: gan finanšu un cilvēkresursu, gan morāla atbalsta un pateicības veidā. Tikpat svarīgs ir uzņēmēju atbalsts – atsevišķu pasākumu sponsorēšana un ziedojumi. Nozīmīga ir arī apkārtnes sabiedrības palīdzība un masu mediju iesaistīšana, kas veicina organizācijas vai iniciatīvas darba atpazīstamību, idejas nostiprināšanu un izplatīšanu sabiedrībā, jaunu domubiedru piesaisti.

1.10. Piemērs. Kreisā krasta kustība.

10. loks.

Kreisā krasta kustības sākums

Kustības ideja radās gluži spontāni no vienas sarunas uz ielas 2006. gada jūnijā – laikā, kad vasaras un atvaļinājumu laikā notika sabiedriskā apspriešana Daugavas kreisā krasta silueta koncepcijas projektam. Viens no projekta galvenajiem mērķiem bija izvirzīt un precizēt nosacījumus Ķīpsalas augstceltņu apbūvei.

Neparocīgais apspriešanas laiks un debesskrāpju celtniecībai pašvaldības izvirzītie nosacījumi liecināja, ka ieguldītāju vēlēšanās ātrāk gūt maksimālu peļņu pašvaldībai līdz šim bijusi svarīgāka nekā rīdzinieku vēlēšanās no investīciju pieplūduma iegūt paliekošu labumu pilsētai, piedzīvot mazāk sastrēgumu un labāku gaisa kvalitāti, nevis tikai problēmas.

Paradokss, ka pašvaldība nerīkojas, lai investīciju laikmets Rīgā ienestu visiem jūtamam attīstību, kā tas notiek citviet, bija motivācija sākt darboties.

Acīmredzot politika atspoguļo to interešu grupu vēlmes, kuras aktīvi un motivēti darbojas, savas intereses profesionāli un uzstājīgi aizstāv. Tāpēc nevar cerēt, ka mēs – iedzīvotāji – pieredzēsim izteismīgāku un kvalitatīvāku arhitektūru, labāk organizētu transporta sistēmu un pievilcīgu sabiedrisko transportu, kamēr paši līdz ar nevalstiskajām organizācijām nespēsim kļūt par nozīmīgu un sabiedrības atbalstītu spēlētāju pašvaldības lēmumu pieņemšanā, panākt atklātību.

Šī ideja izrādījās īstajā laikā un vietā. Jau pāris nedēļu laikā kustību aktīvi atbalstīja vairāk nekā 10 nevalstiskās organizācijas. Veiksmes atslēga droši vien bija mūsu mērķis – veidojot šo nevalstisko organizāciju sadarbības tīklu, parādīt iedzīvotājiem, ka jebkurš iedzīvotājs ar savu aktivitāti un līdzdalību

var panākt tādu atbildības līmeni augstākajos pārvaldības gaitējos, kura rezultātā Rīgā dzīvot kļūst patīkamāk, ērtāk un veselīgāk.

M. Sakalovskis, viens no Kreisā krasta kustības aizsācējiem

Iniciatīva "Kreisā krasta kustība" pagaidām nav oficiāli reģistrēta – aktīvisti uzsver, ka sākotnēji bija jātop pilnīgi skaidrām pozīcijām, darbības principiem, jāuzkrāj zināšanas un pieredze. Tā ir jauniešu organizācijas "IMKA Rīga" iniciatīva, kurai pievienojas arī citas nevalstiskās organizācijas, piemēram, biedrība "Latvia Nostra", "Latvijas Zemes draugi", Kultūras mantojuma biedrība, Vides aizsardzības klubs (VAK), Latvijas Jaunatnes padome, biedrība "Zaļā brīvība", mūziķu apvienība "Tornis", Mežaparka attīstības biedrība, Koalīcija dabas un kultūras mantojuma aizsardzībai, RTU Studentu parlaments, resursu centrs sievietēm "Marta", "Alianse ilgtspējīgai attīstībai", VAK Mārupītes nodaļa, "Vides Vēstis", VAK Zaļā skola un Sabiedrība par atklātību "Delna". Finansējuma šīs iniciatīvas aktivitātēm līdz šim nav bijis.

2006. gada 8. septembrī Rīgas Kreisā krasta kustība rīkoja preses konferenci, lai piedāvātu savus risinājumus, kā uzlabot Daugavas kreisā krasta silueta koncepcijas projektu. Koncepcija ietver Daugavas kreisā krasta apbūves siluetu no Daugavgrīvas līdz Katlakalnam, vairāk uzmanības pievēršot 5,2 kilometrus garajam un tuvākās nākotnes būvniecības aktivitātēm pakļautajam posmam no plānotā Ziemeļu šķērsojuma pie Podraga līdz esošajam Salu tiltam pilsētas dienvidu daļā.

Kreisā krasta kustība vērsa sabiedrības un Rīgas domes uzmanību uz būtiskiem pretargumentiem piedāvātajai augstceltnēm bagātajai attīstības koncepcijai – nesakārtoto transporta sistēmu, vides piesārņojuma palielināšanos un Pārdaugavas vēsturiskās apbūves saglabāšanas nepieciešamību. Sabiedriskās apspriešanas laikā koncepciju izskatīja Sabiedriskā transporta padome un atbalstoši Kreisā krasta kustības priekšlikumam tika pieņemts lēmums atbalstīt kopējo transporta plūsmas izpēti un modelēšanas nepieciešamību Daugavas kreisā krasta intensīvajai apbūvei, kā arī atbalstīt infrastruktūras nodokļa ieviešanu būvniekiem.

Kreisā krasta kustība aicināja nodot sabiedrības vērtējumam Daugavas kreisā krasta silueta koncepcijas variantu, kurš 22. novembrī tiks prezentēts UNESCO Pasaules mantojuma centra vadītājam. Kreisā krasta kustība norādīja, ka atsevišķas koncepcijas nostādnes bija pretrunā ne vien UNESCO nostājai, bet arī Latvijas likumdošanas normām. Tā, piemēram, koncepcija augstceltņu grupai paredz "stāvu skaita palielināšanu ēkas pamatapjomam līdz 130 metriem" un akcentu veidošanu "no 145 līdz 175 metriem", kas pārsniedz nacionālajā likumdošanā atļauto 121 metru. Arī UNESCO aicinājums Rīgai ir bijis ievērot uz buferzonu attiecinātās nacionālās likumdošanas normas.

Kreisā krasta kustības galvenie sasniegumi:

Sabiedriskās apspriešanas gala termiņš pēc Kustības lūguma tika pagarināts no 28. jūlija līdz 1. septembrim, balstoties uz Kreisā krasta kustības pausto pamatojumu – nozīmīga projekta sabiedriskās apspriešanas rīkošana vienu vasaras mēnesi ir Olborgas saistību un labas pārvaldības principa pārkāpums.

Politikā pauda atbalstu apsvērumam, ka šādā lielā projektā, kur investoru labuma dēļ jāceļ daudz tiltu, pašiem investoriem arī vajadzētu šajā būvniecībā ieguldīt savu naudu.

Panākts, ka Rīgas dome ļaus veidot nevalstisko organizāciju Konsultatīvo padomi – tas nozīmē, ka lēmumu apspriešana un pieņemšana jau agrīnā stadijā notiks ne tikai kabinetos, bet arī plašākā sabiedrībā, pašiem lēmumiem un procesiem pilsētā kļūstot saprotamākiem un diskutētākiem.

Pirmo reizi pēc ilga laika, 2006. gada 16. augustā, notika nevalstisko organizāciju, ekspertu, Rīgas domes amatpersonu un politiķu Apaļā galda tikšanās (aptuveni 30 dalībnieki un vismaz tikpat skatītāju un žurnālistu). Tās laikā žurnālistu klātbūtnē tika gūts iespaids, ka uz daudziem jautājumiem Pilsētas attīstības departamentam par to, kādēļ iecerēta tieši šāda salas apbūve un ar šādiem nosacījumiem, nav skaidru atbilžu. Tāpat – skaidrs, ka lielākas transporta problēmas ir neizbēgamas. Publiski panākta atziņa, ka plāna veidošana, kā no problēmām izvairīties, līdz šim nav bijusi prioritāte.

Pēc tam, kad prese sākusi publicēt Kreisā krasta kustības relīzes, nomainījušies domes izstādītie publiskās apspriešanas materiāli – Ķīpsalas stāvu karte. Iepriekš tajā esošo maksimālo 50 stāvu (175m) vietā parādījušies 34-37 stāvi (121m).

Noticis velobrauciens pa Ķīpsalu, kurā piedalījās iedzīvotāji un nevalstisko organizāciju aktīvisti, lai saprastu iecerēto pārmaiņu ietekmi. Par šo un citiem pasākumiem bijušas publikācijas presē, intervijas radio un televīzijā.

Neilgā laikā tika iegūts aptuveni 17 nevalstisko organizāciju atbalsts – arī praktiskajā darbībā. Kustība organizēja arī veloekskursiju pa Āgenskalnu, kurā piedalījās vairāk nekā 70 dalībnieku. Ekskursijas laikā arhitekts Pēteris Blūms stāstīja apkāmes nostāstus, Nordeķu muižas saimnieks Ozoliņa kungs atvēlēja pasākumam muižas telpas, vairāki dalībnieki ļāva izmantot savas automašīnas ekskursijas vadībai.

Vairāk par Kustības paveikto - <http://www.imkariga.lv/KreisaaKrastaKustiiba.htm>.



2. nodaļa. Kopienų filantropija

2.1. Kā kopienu filantropija aizsākās Latvijā?

Kopienų filantropija ir samērā jauns jēdziens, kas Latvijā ienāca 2001. gadā līdz ar Baltijas – Amerikas Partnerattiecību programmas (BAPP) pilotprojektu “Iedzīvotāju līdzdalība un kopienu filantropija”. Konkursā par finansējumu darbības uzsākšanai uzvarēja organizācijas no Talsiem un Lielvārdes. Galvenais motīvs kopienu filantropijas attīstīšanai bija stiprināt nevalstiskās organizācijas un veicināt pilsoniskās aktivitātes Latvijā. Īpaši svarīgi tas bija situācijā, kad ārvalstu finansējums strauji samazinājās un nelielām reģionālām organizācijām ES līdzekļu piesaiste ne vienmēr ir iespējama un piemērota, it īpaši, realizējot salīdzinoši nelielus projektus. Tādēļ bija svarīgi attīstīt filantropiju gan privātpersonu, gan uzņēmumu vidū.

Pirmā pilotprojekta daļa bija veltīta iedzīvotāju līdzdalības veicināšanai, notika iedzīvotāju forumi (detalizētāk par forumiem, to organizēšanu un norisi skatīt 2.4. apakšnodaļā). Ar foruma ideju pilotprojekta īstenotājus iepazīstināja NVO *Antioch New England Institute* (ASV) pārstāvji, kas šo modeli attīstījuši ASV un iedzīvinājuši arī vairākās Eiropas pilsētās. Ar šo līdzdalības modeli paralēli iepazīstināja iedzīvotājus arī Lietuvā un Igaunijā. Latvijā tika rūpīgi analizētas modeļa priekšrocības un trūkumi, meklēta Latvijas iedzīvotāju mentalitātei piemērota pieeja, kas aprobežot pirmajos iedzīvotāju forumos. Tie notika Lielvārdē un Talsos. Pirmo forumu rezultāti liecināja, ka iedzīvotājiem ir interese līdzdarboties, un forums ir veids, kā ieinteresēt un motivēt iedzīvotājus būt līdzdalīgiem savas apkārtnes vides veidošanā un attīstībā. Kopumā pēc Kopienų fondu kustības datiem Latvijas pilsētās un pagastos notikuši deviņi iedzīvotāju forumi.

Savukārt otrā pilotprojekta daļa ļāva iegūt izpratni par to, kas ir kopienu filantropija. Pieredzē par kopienu fondu darbu dalījās konsultanti no starptautiskās organizācijas “*Charities Aid Foundation*” Krievijas pārstāvniecības,

notika studiju vizītes uz Čehiju un Slovākiju. Tās palīdzēja saprast, kā ASV radušos kopienas fonda ideju var pielāgot bijušā Austrumu bloka valstīm. Sākās darbs Talsos un Lielvārdē, lai izveidotu vietējos kopienu fondus. Pirmajiem piemēriem radās sekotāji Alūksnē, Valmierā un Madonā, kur arī izveidoti kopienu fondi.

2.2. Kas notiek šobrīd?

Latvijā šobrīd darbojas pieci kopienu fondi – Alūksnes novada fonds, Lielvārdes attīstības fonds, Madonas novada fonds, Talsu novada fonds, Valmieras novada fonds. Pieaugot kopienu fondu popularitātei un attīstībai, radusies nepieciešamība tos apvienot Kopienu fondu kustībā.

Tā kā kopienas fonds ir pasaulē izplatīts un atpazīstams zīmols, kura darbība atbilst noteiktiem vispārpieņemtiem standartiem, jāņem vērā, ka tas jauna fonda dibinātājiem uzliek zināmus pienākumus un atbildību. Dažādās valstīs šie standarti var būt specifiski un nedaudz atšķirties, tomēr pastāv vienots pazīmju kopums. Latvijas kopienas fondu standartus ir definējusi Kopienu fondu kustība, un tie ir šādi:

- Organizācijas juridiskais statuss ir nodibinājums/fonds, un ir iegūts Sabiedriskā labuma organizācijas statuss³⁰
- Fondam ir neaizskaramais finanšu kapitāls vismaz 1000 latu apjomā ar minimālo pamatsummas pieaugumu 10% gadā
- Fonds darbojas noteiktā ģeogrāfiskā teritorijā (mazākā kā valsts teritorija)
- Fonds nodrošina finansiālu atbalstu sabiedriskā labuma jomās (bez tematiskiem ierobežojumiem) un prioritāri līdzekļus piešķir atklātu projektu konkursu veidā
- Fonds veicina filantropiju, un līdzekļi sabiedriskā labuma darbību atbalstam prioritāri tiek piesaistīti no vietējās kopienas resursiem – uzņēmumiem un privātpersonām
- Fondam ir uzraudzības institūcija (padome, uzraudzības komiteja u.tml.)
- Fonds publisko finansiālo un saturisko gada darbības pārskatu

2006. gadā kopienu fondi savām aktivitātēm piesaistījuši vairāk par 150 000 latu, īstenojot projektu konkursus, iedzīvotāju forumus, apmācības, ziedojumu piesaistes kampaņas un informatīvus pasākumus. Kopumā fondi rīkojuši 10 projektu konkursus, atbalstot vairāk nekā 100 vietējās iniciatīvas dažādās jomās par kopējo summu 66540 latī. Ziedotāju un finansētāju vidū ir privātpersonas, uzņēmumi, pašvaldības, ministrijas, Latvijas, Eiropas Savienības un starptautiskie fondi. Līdzekļus veido arī ieņēmumi no fondu saimnieciskās darbības.

Pastāv arī cita veida NVO, kuru darbība līdzinās kopienu fondu darbībai. Lai labāk izskaidrotu kopienas fondu būtību, tabulā parādītas atšķirības, kas pastāv starp kopienu fondiem un cita veida organizācijām.

30 Ikviena reģistrēta biedrība vai nodibinājums var iegūt sabiedriskā labuma organizācijas statusu, ja tās darbības mērķis ir vērsts uz sabiedrības nevis tās biedru labumu. Par kārtību un formalitātēm, kuras jāievēro un jāizpilda, lai iegūtu sabiedriskā labuma organizācijas statusu, var uzzināt Finanšu ministrijas mājas lapā šeit: <http://www.fm.gov.lv/page.php?id=1399>.

11. logs.

Kopienas fondam raksturīgās īpašības

Kopienas fonds	Citas NVO
Nerealizē savus projektus, bet finansē citu organizāciju iesniegtos projektus.	Parasti īsteno savus projektus.
Līdzekļi tiek piešķirti konkursa kārtībā.	Līdzekļus izlieto vai nu organizācijas iekšienē, vai arī piešķir tos bez konkursa.
Atbalsta plašas kopienas vajadzības, nevis vienu konkrētu tēmu.	Parasti darbības mērķis ir kādas noteiktas tēmas vai problemātikas ietvaros – bērni, ekoloģija, cilvēki ar īpašām vajadzībām u.c.
Veicina filantropiju, palīdz ziedotājiem veidot savas filantropijas programmas.	Nav mērķa veicināt filantropiju, bet piesaistīt ziedojumus un citus līdzekļus savas organizācijas mērķu īstenošanai.

2.3. Kādas ir nākotnes izredzes un iespējas?

Pateicoties līdz šim ieguldītajam darbam ar sabiedrību gan vietējā, gan nacionālajā līmenī, kopienu fondiem ir salīdzinoši labas attīstības iespējas. Jaunajām iniciatīvām ir pieejama fondu veidošanas un darba pieredze Latvijā – tas ir būtisks resurss fonda izveidē un darbības uzsākšanā. Tomēr jaunajām iniciatīvām jāizvērtē vietējās sabiedrības gatavība atbalstīt fonda aktivitātes un pašiem uzņemties atbildību par dzīves kvalitātes uzlabošanu.

Esošie fondi ir apvienojušies Kopienų fondu kustībā. Šīs kustības mērķis ir veicināt filantropiju un iedzīvotāju līdzdalību Latvijas novados. Kopienų fondu kustība nosaka un uzrauga kopienu fondu darbības standartus, sniedz informāciju, apmācības un konsultācijas pašvaldībām, uzņēmumiem un nevalstiskajām organizācijām, kā arī īsteno kopīgas iniciatīvas filantropijas veicināšanā un dzīves kvalitātes uzlabošanā Latvijas novados. Kopienų fondu kustība ir organizācija, kas dibināta, lai vāktu Latvijas kopienų fondu darba pieredzi un palīdzētu jaunajām iniciatīvām grupām, kas domā par kopienų fonda veidošanu savā teritorijā.

2.4. Kā aktivizēt iedzīvotājus sadarbībai?

Pastāv dažādas metodes, kā iedzīvotājus iespējams rosināt kopīgam darbam, tomēr šajā nodaļā īpaši aprakstīts viens no variantiem. Līdz ar šajā nodaļā aprakstītā kopienu filantropijas virziena aizsākšanos Latvijā, radās arī iedzīvotāju forumu pieredze, kas daudzviet ļāva aktivizēt iedzīvotājus un pašvaldību sadarbībai.

Iedzīvotāju foruma mērķis ir iedibināt iedzīvotāju un citu apkaimes pārstāvju līdzdalības tradīcijas vietējās attīstības plānošanā un īstenošanā, attīstot sadarbības mehānismu starp dažādām sabiedrības grupām un sektoriem – pašvaldību, NVO un uzņēmējiem. Iedzīvotāju forumā, dažādām sabiedrības grupām klātesot, nosaka vietējās kopienų attīstībai svarīgākās prioritātes un izveido darba grupas to realizēšanai.

Foruma uzdevumi ir:

- apzināt apkāmes un kopienas stiprās un vājās puses, problēmas un attīstības prioritātes;
- panākt vienošanos dažādu sabiedrības grupu starpā par problēmu risinājumiem;
- izveidot darba grupas, iesaistot vietējās sabiedrības pārstāvjus, lai panāktu problēmu risinājumus – realizētu konkrētas idejas.

Ar iedzīvotāju foruma īpašās metodikas palīdzību ir iespējams nonākt “no runām līdz darbiem”, kas ir būtiskākā foruma priekšrocība. Foruma gala ziņojumā tiek apkopoti dalībnieku paustie viedokļi, kurus var izmantot arī vietējās attīstības plānošanā. Svarīgākais, ka pārstāvji no visām vietējās sabiedrības grupām tiek iesaistīti foruma rīkošanā, norisē, kā arī nodrošina forumā noteikto prioritāšu īstenošanu. Visas foruma aktivitātes tiek īstenotas brīvprātīgi, balstoties uz pašu iedzīvotāju interesi un iniciatīvu.

Iedzīvotāju forumā pulcējas vietējie iedzīvotāji – uzņēmēji, pašvaldību pārstāvji, skolotāji, pensionāri, jaunieši un citi kopienas pārstāvji, kopumā no 70-170 cilvēku, lai pārrunātu vietējās problēmas un vienotos par iespējamajiem to risinājumiem. Latvijā foruma darbs parasti ilgst vienu dienu un norit trīs posmos. Katrā posmā visi dalībnieki tiek sadalīti 10 vai mazāk darba grupās, atkarībā no tēmu skaita. Foruma rīcības komiteja pirms foruma ar iedzīvotāju aptaujas vai citu metožu palīdzību noskaidro aptuvenas kopienas prioritātes. Balstoties uz šo informāciju, komiteja nosaka darba grupu tēmas, kuras var variēt no vispārīgām līdz diezgan konkrētām. Foruma dienas gaitā dalībnieki darba grupās apspriež pašreizējo situāciju, problēmas un risinājumus. Sākotnēji tēmas tiek piedāvātas no tām jomām, kas nosaka sabiedrības ilgspējīgu attīstību – sociālā sfēra, vide, izglītība, kultūra u.c.

12. logs.

Idejas, kuras Valmieras iedzīvotāju forumā apņēmas īstenot iedzīvotāju darba grupas

- savstarpējā atbalsta centrs – saliedēt paaudzes un veicināt kopīgu laika pavadīšanu, sniegt savstarpēju atbalstu;
- pilsētas mākslinieciskās padomes aktivizēšana – estētiski pievilcīgas vides izveide pilsētā;
- “Labo krāmu tirdziņš” – atrast dažādām lietām otrreizēju pielietojumu, mainīties ar lietām, kas vienam vairs nav vajadzīgas, bet citam var noderēt;
- “Palīdzī, kad sāp!” – nodrošināt iedzīvotājiem diennakts palīdzību akūtos saslimšanas gadījumos (zobārsts un medikamenti);
- “Gauja – Valmieras galvenā iela” – nodrošināt Gaujmalas sakārtošanu, organizējot iedzīvotāju talkas un citas aktivitātes;
- Valmieras aktīvās atpūtas parks un estrāde – radīt daudzpusīgu atpūtas vidi.

Darbam jāturpinās arī pēc foruma dienas. Jābūt skaidram plānam, kā to organizēt. Foruma populārāko ideju īstenotājiem būs vajadzīgs atbalsts – kā morāls, tā finansiāls. Latvijā forumi rosinājuši kopienas fonda dibināšanu Talsos, Lielvārdē, Alūksnē un Madonā, kur fonds kļūst par resursu avotu iedzīvotāju ieceru īstenošanai konkursa kārtībā. Cituviet forumi kalpojuši kā pamats vietējo iedzīvotāju aktivizēšanai, jaunu iniciatīvu veidošanai vai vienkārši viedokļu noskaidrošanai.

Lai forums notiktu, tā rīkotājiem nepieciešams:

- izveidot foruma rīcības komiteju – to veido 10-20 vietējās kopienas līderi, kas darbojas foruma rīkotājas organizācijas vadībā, lai organizētu forumu;
- vienoties par foruma mērķiem un vēlamajiem rezultātiem;

- izstrādāt stratēģiju foruma popularizēšanai un veidot publicitāti;
- noteikt foruma darba grupu tēmas (vislabāk – ar aptaujas palīdzību noskaidrojot iedzīvotāju viedokļus);
- izvirzīt foruma vadītājus, kas vada foruma norisi;
- iecelt brīvprātīgos foruma mazo darba grupu vadītājus un palīgus (rakstvežus, kas pieraksta darba grupu dalībnieku viedokļus). Katru darba grupu vada viens vadītājs un viens rakstvedis. Brīvprātīgo skaits atkarīgs no foruma tēmu skaita (piemēram, 10 tēmas – 20 brīvprātīgie);
- rīkot apmācības darba grupu vadītājiem un palīgiem par to, kā nodrošināt foruma norisi;
- nodrošināt telpas forumam – parasti forumi notiek vietējā skolā, kur mazās grupas var strādāt klašu telpās;
- piesaistīt finansējumu foruma sagatavošanai un norisei;
- nodrošināt atbalstu foruma rezultātu – iedzīvotāju izvirzīto projektu – īstenošanai.

Iedzīvotāju foruma rīkošanu var ierosināt ne tikai kopienas fonds, bet arī pašvaldība vai kāda aktīva vietējā organizācija. Svarīgi pašā foruma rīkošanas procesā veidot partnerību starp NVO, pašvaldību un uzņēmējiem. Forumus var rīkot kā pilsētās, tā pagastos. Talsu novada fonds plāno rīkot forumu ik pēc 4 gadiem – tas ir viens no veidiem, kā aktivizēt vietējo sabiedrību un noskaidrot tās viedokli. Šobrīd Talsos jau notikuši divi iedzīvotāju forumi, otram forumam gatavojas arī Alūksnē.

Ja kopienas fonds ir ilgtermiņa attīstības instruments, tad iedzīvotāju forums ir īstermiņa aktivitāte, kas var būt saistīta ar kopienas fondu un var arī tikt īstenota neatkarīgi no tā.

2.5. Kā uzsākt kopienas fonda izveidošanu?

1. solis – Situācijas izpēte

Pirms kopienas fonda izveides jāveic rūpīga vietējās situācijas izpēte, jāapzina pastāvošās iespējas un riski, lai saplānotu kopienas fonda darbības pamatprincipus. Vispirms ir jāsaprot, vai sabiedrībai kopumā ir vajadzīgs kopienas fonds:

- Vai uzņēmumi ir gatavi ziedot un atbalstīt vietējo attīstību, kā tas ir noticis līdz šim?
- Cik lielā mērā privātpersonas ir gatavas ziedot un atbalstīt vietējo attīstību?
- Kādas ir brīvprātīgā darba tradīcijas un vietējo organizāciju aktivitāte, risinot problēmas?
- Vai pašvaldība ir atvērta jaunām idejām un gatava sadarboties ar kopienas fondu, atbalstīt to?

Vietējie līderi vai fonda izveides iniciatori var veikt aptaujas, pētījumus, izzināt dažādu sabiedrības grupu viedokļus.

2. solis – Kopienas fonda idejas iedzīvināšana

Priekšnoteikumi:

- lai šajā kopienā būtu kāda domubiedru un entuziastu grupa, kura jau zinātu par kopienas fonda koncepciju vai jārada iespēja iepazīties ar to;
- lai vietējie aktīvisti spētu šo ideju izplatīt iedzīvotāju, uzņēmumu, NVO vidū un pašvaldībā;
- lai būtu iespēja apmainīties ar viedokļiem (diskusijas, apalje galdi) par iespējām izveidot kopienas fondu konkrētajā teritorijā;
- lai būtu iespēja iepazīties ar jau pieredzējušu kopienu fondu darbību Latvijā vai ārvalstīs;
- lai varētu rīkot iedzīvotāju forumu;
- lai varētu fonda iniciatīvas grupā iesaistīt līderus un nodrošināt vienlīdzīgu spēku samēru starp pašvaldības, biznesa sektora un sabiedrības pārstāvjiem – lai ikvienas grupas viedoklis būtu pārstāvēts.

3. solis – Fonda koncepcijas un stratēģijas izstrāde

- Fonda dibinātāju noskaidrošana un apstiprināšana
- Fonda nosaukums, mērķi un darbības metodes
- Fonda darbības ģeogrāfiskās robežas (pilsēta, rajons, citas teritorijas)
- Fonda pārvaldes principi, tā vadītājs, vadītāja pilnvaras un atbildība
- Fonda attīstības vīzija
- Līdzekļu piesaistes plāns
- Fonda darbības uzsākšanai nepieciešamie resursi

4. solis – Fonda juridiskā reģistrēšana

- Fonda statūtu izstrāde
- Fonda reģistrēšana LR Uzņēmumu reģistrā

2.6. Kādi ir iespējamie finansējuma avoti?

Kopienas fonds ir atklāta nevalstiska organizācija, kura darbojas atbildīgi, attaisnojot ziedotāju un iedzīvotāju uzticību. Tās galvenais mērķis ir iegūt finanšu resursus vietējās kopienas dzīves kvalitātes uzlabošanai. Lai veiksmīgi piesaistītu līdzekļus, kopienu fondos tiek izstrādātas un īstenotas noteiktas stratēģijas un darbības plāni. Fondā ir izvirzīti finanšu piesaistes mērķi katrā no fonda līdzekļu grupām (skatīt 2.7. apakšnodaļu). Veidi, kā piesaistīt līdzekļus, var būt visdažādākie.

Kā to nosaka kopienas fonda būtība, vispirms kopienas fonda finanšu avoti meklējami pašā kopienā – tie var būt privātpersonu un uzņēmumu ziedojumi, pašvaldību dotācijas. Daļa līdzekļu veidojas kā ieņēmumi no pakalpojumiem. Ja pieejams ārvalstu fondu vai ES finansējums, to ieteicams novirzīt fonda darbības attīstībai – jaunu sadarbības formu izstrādei ar ziedotājiem vai ziedojumu kampaņu organizēšanai, mārketingam, informatīvajiem pasākumiem vai kapacitātes celšanai.

2.7. Kā kopienas fonds apsaimnieko finansējumu?

Kopienas fondā ir sekojošas līdzekļu grupas:

- Līdzekļi dažādiem projektu konkursiem, stipendiju programmām, mērķa projektiem vai īpašām labdarības programmām, konkrētāk – līdzekļi, kas tiek nodoti trešajām personām (ieceru realizētājiem). Šos līdzekļu fonds piešķir, balstoties uz izstrādātajiem nolikumiem un saskaņojot ziedotāju un sabiedrības intereses. Par piešķirtajiem līdzekļiem fonds pieprasa atskaites un tās publisko;
- Līdzekļi neaizskaramajam kapitālam, kas arī galvenokārt tiek piesaistīti ziedojumu veidā. Šos līdzekļus investē finanšu tirgū vai citādi iegulda, lai tālākā nākotnē no gūtās peļņas finansētu projektus un nodrošinātu fonda administratīvo darbību. Kapitāla ieguldīšanas stratēģiju izstrādā fonds, piesaistot nozares ekspertus;
- Līdzekļi fonda darbības nodrošināšanai jeb administratīvais finansējums. Šos līdzekļus izmanto biroja izdevumu, atalgojuma, komunikāciju un citu izdevumu segšanai;
- Līdzekļi citām fonda aktivitātēm – visbiežāk kādu pasākumu, piemēram, iedzīvotāju forumu, semināru, labdaru pasākumu rīkošanai, pētījumu veikšanai, apmācībām nevalstiskajām organizācijām un fonda darbiniekiem, pieredzes apmaiņas braucieniem, dalībai konferencēs.

Ziedojumu piesaistes prakse fondos tiek īstenota pēc noteiktas shēmas, piemēram, 75% no ziedotās summas tiek novirzīti projektu atbalstam konkursos, 15% – neaizskaramajam kapitālam un 10% – konkursa rīkošanas administratīvajiem izdevumiem.

2.8. Kā piesaistīt jaunus ziedotājus?

Fondi izstrādā līdzekļu piesaistes plānus, lai sameklētu jaunus ziedotājus un motivētu ziedot. Kopienu fondos attīsta daudzveidīgas metodes ziedotāju piesaistei. Populārākās no tām:

- Ziedojumi ikgadējam vispārējam projektu konkursam, kur galvenā ziedotāju motivācija ir līdzdalība projektu vērtēšanā un uzticība fondam. Piemēram, Talsu novada fonda padomes dalībnieki katru gadu fondam ziedo 20 latus. Dalībniekiem pēc fonda noteiktās kārtības ir tiesības balsot par iesniegtajiem projektiem. Tas notiek šādi: fonda uzraudzības komiteja izskata projektus pēc noteiktajiem kritērijiem un tālāk nodod balsošanai dalībniekiem. Dalībnieki saņem projektu kopsavilkumus un vērtēšanas veidlapas savās e-pasta vai pasta kastītes, iepazīstas ar projektiem un vērtējumu nogādā fondam līdz noteiktajam termiņam.
- Privātpersonu ziedojumi noteiktam mērķim, kur galvenā motivācija ir ērta ziedošana un sabiedrībai aktuāla tēma. Piemēram, akcijā "Skolas soma" tika vākti līdzekļi skolēniem no maznodrošinātām ģimenēm skolas gaitu uzsākšanai, paredzot dāvanu karti skolas lietu iegādei 25 latu apmērā katram bērnam. Akcijā iedzīvotājus aicināja ziedot ziedojumu kastītēs pilsētas veikalos, bankās un citās sabiedriskās vietās, kā arī fondu banku kontos un interneta portālā Ziedot.lv. Akciju īstenoja portāls Ziedot.lv sadarbībā ar kopienu fondiem, kopā savācot 14437 latus un atbalstot 577 bērnus.
- Uzņēmumu ziedojumi projektu konkursiem. Šādā gadījumā uzņēmumam piedāvā tēmu atbilstoši tā interesēm un mērķgrupai, uzņēmuma izraudzītai labdarības prioritātei vai sabiedrības vajadzībām. Piemēram, AS "Hansabanka" sadarbībā ar Talsu novada fondu organizēja īpašu projektu konkursu Talsu rajona jauniešu radošajām idejām (atbalstu guva 5 projekti). AS "Valmieras stikla šķiedra" un Valmieras novada fonda kopīgi rīkotajā projektu konkursā "Labākai rītdienai", kura mērķis bija sniegt atbalstu sociālās jomas projektiem Valmieras rajonā, tika atbalstīti 6 projekti.
- Ziedojumu akcija "100 draugi Talsu novadam", kuras ietvaros piesaistītie ziedojumi 100% apmērā tiek novirzīti Talsu fonda neaizskaramā kapitāla veidošanai. Galvenā motivācija – ziedotājs iegūst Talsu novada drauga statusu un tiek publicēts draugu sarakstā. Tā ir iespēja padarīt par ziedotājiem arī tos, kas bijuši saistīti ar šo novadu vai kā citādi ieinteresēti tā attīstībā. Šo akciju ar pirmo ziedojumu atklāja Valsts prezidente Vaira Vīķe – Freiberga.

2.9. Kādas ir kopienas fonda priekšrocības?

Pašvaldības galvenie ieguvumi no kopienas fonda darbības:

- kopienas fonds piesaista jaunus finanšu resursus vietējās kopienas vajadzībām, motivējot ziedot gan privātpersonas, gan uzņēmumus;
- kopienas fonds veicina vietējo problēmu risināšanu papildus pašvaldības darbam;
- kopienas fonds var sniegt pašvaldībai būtisku informāciju par vajadzībām un norisēm kopienā, ko fonds regulāri pārbauda;
- kopienas fonds var kalpot kā profesionāls pašvaldības līdzekļu pārvaldītājs kopienas vajadzību nodrošināšanai, piemēram, pašvaldība var nodot kopienas fonda administrēšanai NVO projektu konkursu vai, apvienojot līdzekļus ar fondu, rīkot kopīgu pašvaldības un kopienas fonda projektu konkursu;
- kopienas fonda aktivitātes var veidot pozitīvu pašvaldības tēlu nacionālā mērogā.

Priekšrocības uzņēmumu sadarbībai ar kopienas fondu:

- tiek panākts maksimāls efekts ar minimāliem līdzekļiem – palīdzība un atbalsts tiek sniegts daudzām iniciatīvām, tam izmantojot salīdzinoši nelielus resursus;
- sadarbība ar kopienas fondu ir jauns un no konkurentu praktizētajām labdarības darbībām atšķirīgs veids, kā sadarboties ar sabiedrību;
- kopienas fonds var piedāvāt daudzveidīgas un dažādiem uzņēmumiem atbilstošas, savstarpēji pilnīgi atšķirīgas sadarbības formas un individuālu pieeju katra uzņēmuma ziedošanas interesēm un specifikai;

- tiek nodrošināta resursu ekonomija – kopienas fonds nodrošina profesionālu līdzekļu administrēšanu ar nelielām administratīvajām izmaksām (salīdzinājumā ar biznesa sektora piedāvājumiem labdarības aktivitāšu plānošanai un īstenošanai);
- uzņēmumiem ir iespēja veidot ilgtermiņa labdarības programmas (ziedotāja vārdā nosaukta programma);
- iespējams attīstīt jaunas partnerības formas ar pašvaldību;
- iespēja pozitīva un sociāli atbildīga uzņēmuma tēla veidošanai;
- jaunas iespējas sadarbībai ar NVO;
- iespējama resursu apvienošana ar citiem ziedotājiem.

Priekšrocības NVO sadarbībai ar kopienas fondu:

- kopienas fonds nodrošina papildu iespējas līdzekļu piesaistē NVO mērķu īstenošanai;
- kopienas fonds sniedz cieņpilnu, vienlīdzīgu un vienkāršu pieeju vietējo uzņēmumu un privātpersonu līdzekļiem, kas iespējama, pateicoties fonda rīkotajiem projektu konkursiem;
- kopienai ir iespēja ietekmēt fonda prioritātes un stratēģiju, veicinot demokrātiskas sabiedrības attīstību.

Pastāv daudz organizāciju, arī Latvijā, kas darbojas līdzīgi kopienu fondiem, taču tās neatbilst visām iepriekš minētajām kopienu fondu pazīmēm. Šādas organizācijas pasaules praksē sauc par kopienu filantropijas organizācijām. Visbiežāk šādas organizācijas veidojas apstākļos, kad nav pietiekamu priekšnosacījumu kopienu fonda izveidei (maza kopiena, nepietiekoši finanšu resursi u.c.). Piemēram, šādai organizācijai nav neaizskaramā kapitāla, un nav mērķa tādu veidot nākotnē, vai arī tā pati īsteno vietējā sabiedrībā svarīgus projektus un piesaista tiem vietējo iedzīvotāju ziedojumus. Būtiski, ka arī šīs organizācijas veicina filantropiju un vietējās dzīves kvalitātes uzlabošanu.

2.10. Kādi ir trūkumi un riski, ar kuriem jāsaprotas, dibinot fondu un fonda darbībā?

Lielākās grūtības, veidojot kopienas fondu, ir izpratne par kopienas fonda būtību. Nereti ir grūti izprast, ka fonda galvenais uzdevums ir būt par līderi filantropijas veicināšanā, nevis pašam risināt noteiktus jautājumus un īstenot konkrētus projektus – fonds cenšas atrast un aktivizēt entuziastus, kas to darīs (NVO, iedzīvotāju grupas), un piesaistīt ziedotājus, kas būtu gatavi par to maksāt.

Būtiski ņemt vērā arī šādus aspektus:

- vietējās sabiedrības gatavība uzņemties atbildību un iniciatīvu, rūpējoties par vietējo attīstību;
- ekonomiskā situācija teritorijā;
- vietējo līderu atbalsts fonda idejai;
- fonda spēja nodrošināt administratīvos resursus savai darbībai;
- atklāta un caurskatāma darbība un lēmumu pieņemšana;
- finansiālā neatkarība no kāda finansētāja vai atbalstītāja;
- politiskā neitralitāte.

2.11. Kādi resursi nepieciešami kopienas fonda darbības uzturēšanai?

Fonda uzturēšanas izmaksas būs atkarīgas no tā, kādā apjomā fonds savu darbību plāno attīstīt. Izmaksas katrā gadījumā būs atšķirīgas. Ir divas pieejas, kā organizēt fonda darbību – ar brīvprātīgiem ieguldījumiem vai veidot darba vietas. Piemēram, Lielvārdes attīstības fondā nav algotu darbinieku, fonda valdes locekļi strādā savā brīvajā laikā. Tiek izmantotas valdes locekļu biroja telpas, kā arī citi privātie resursi administratīvām vajadzībām. Tas ir salīdzinoši efektīvs darbošanās veids, ņemot vērā fonda apgrozījumu (2006. gadā – ap 25 400 latiem), nelielo darbības teritoriju (7500 iedzīvotāju) un izvēlētais darbības metodes. Salīdzinājumam, Talsu novada fonda 2006. gada piesaistīto līdzekļu apjoms ir ap 43800 latiem un darbības teritorijā dzīvo ap 50 000 iedzīvotāju.

Tomēr katrs gadījums jāvērtē individuāli. Galvenokārt fondos bez vadītāja var būt arī nepilna laika asistents un obligāti grāmatvedis (nepilna slodze). Fonda darbības nodrošināšanai vajadzīga biroja telpa, biroja tehnika, internets, līdzekļi komunikāciju izdevumu segšanai.

2.12. Piemērs. Valmieras novada fonds

Valmieras novada fondu (VNF) 2005. gadā dibināja 13 valmierieši, lai sekmētu vietējās sabiedrības izaugsmi, dzīves kvalitāti un ļautu iedzīvotājiem saprast, ka pašu spēkiem var realizēt ieceres vietējai attīstībai. Fonda izveides iniciators bija toreizējais Valmieras NVO atbalsta centrs.



VNF mērķis ir veicināt Valmieras pilsētas un rajona iedzīvotāju piederību savai pilsētai un novadam, kā arī sekmēt Valmieras rajona uzplaukumu, atbalstot vietējiem iedzīvotājiem un novadam nozīmīgas iniciatīvas sociālajā sfērā, izglītībā, kultūrā, mākslā, amatieru sportā, novada vēsturē, vides aizsardzībā un citās jomās. Fondam ir sabiedriskā labuma organizācijas statuss.

Valmiera ir lielākā pilsēta Latvijā, kurā līdz šim darbu sācis kopienas fonds. Tas darbojas 60 000 iedzīvotāju kopienā, no kuriem gandrīz puse dzīvo Valmierā, otra puse – pārējā novadā. Šobrīd fonds turpina veidot savu stratēģiju nākamajiem pieciem gadiem, plāno pakalpojumus ziedotājiem un izstrādā sistēmu mērķtiecīgai līdzekļu piešķiršanai projektu konkursu kārtībā.

Valmieras novada fonda struktūra

Valmieras novada fonda pārvaldē ir četras institūcijas, kas visas kopā nodrošina dažādu sabiedrības grupu pārstāvēniecību un fonda darbības caurskatāmību.

- Valdes priekšsēdētājs tiek ievēlēts uz trim gadiem un atbild par fonda ikdienas darbību. Viņš ir atbildīgs arī par citu institūciju lēmumu izpildi, ziedojumu piesaisti, projektu konkursu uzraudzību, jebkādu labdarības pasākumu organizēšanu un visiem pārējiem uzdevumiem, kas ietilpst fonda ikdienas darbā. Šo uzdevumu veikšanai var tikt piesaistīti brīvprātīgie vai citi darbinieki, ja finanses to atļauj.
- Uzraudzības komiteja – septiņi cilvēki, kuru uzdevums ir sekot VNF darbībai un noteikt darbības vadlīnijas. Uzraudzības komiteju ievēl uz diviem gadiem. Tā aptver trīs galvenās sabiedrības grupas: (1) uzņēmējus, (2) pašvaldību, (3) nevalstisko sektoru, medijus u.c., lai fonda darbība atbilstu plašām sabiedrības interesēm un vajadzībām. Komiteja lemj par projektu konkursu nolikumiem un vērtēšanas komisijām, izskata fonda budžetu un gada pārskatu, apstiprina iekšējos nolikumus un apspriež dažādus stratēģiskus jautājumus.
- Revīzijas komisija trīs cilvēku sastāvā vismaz reizi gadā veic fonda darbības un finanšu revīziju, nepieciešamības gadījumā pieaicinot ārējos konsultantus. Revīzijas komisiju uz diviem gadiem ievēl Uzraudzības komiteja. Fonda finanšu revīzija ir nepieciešama, lai garantētu naudas izlietojuma efektivitāti un atbilstību organizācijas mērķiem.
- Labdaru padome – to veido fiziskās un juridiskās personas, kas ziedojušas VNF Labo darbu programmai vismaz 100 latus. Labdaru padomei ir iespēja vismaz reizi gadā balsot par Labo darbu programmas konkursos iesniegtajiem projektiem.

Valmieras novada fonda darbība

Atbilstoši kopienas fondu standartiem, VNF pamatdarbība ir ziedojumu piesaiste no Valmieras novada iedzīvotājiem, uzņēmējiem, bijušajiem valmieriešiem vai vienkārši Valmieras draugiem, kuri vēlas kopīgiem spēkiem veidot Valmieras attīstību. Piesaistītie līdzekļi konkursu kārtībā tiek izlietoti aktuālāko un svarīgāko vietējo iniciatīvu īstenošanai. Taču tiek organizētas arī dažādas akcijas un citi labdarības pasākumi, ja to mērķi atbilst sabiedrības vajadzībām.

VNF galvenais piedāvājums esošajiem un bijušajiem valmieriešiem, kuri vēlas atbalstīt savu novadu un investēt tā attīstībā, ir Labo darbu programma. Par šīs programmas ziedojumiem reizi gadā tiek organizēts vispārīgs projektu konkurss, un ziedot tai var ikviens iedzīvotājs un uzņēmums.

Uzņēmumiem VNF piedāvā izveidot atsevišķus projektu fondus, kas nosaukti pēc ziedotāja vēlmēm vai ieteikumiem. Piemēram, 2006. gadā veiksmīga sadarbība tika uzsākta ar lielāko Valmieras uzņēmumu – AS “Valmieras stikla šķiedra”, organizējot sociālās jomas projektu konkursu “Labākai rītdienai”. Savukārt kopā ar AS “SEB Latvijas Unibanka” organizēts projektu konkurss sportisko aktivitāšu atbalstam. VNF nodrošina, lai ziedotāju nauda tiktu izlietota mērķtiecīgi un likumīgi, uzraugot konkursā atbalstīto projektu norisi.

Sasniegumi

2006. gadā Valmieras rajonā tika organizēti trīs projektu konkursi, kuros atbalstīti 38 diezgan atšķirīgi projekti. Populārākās tēmas ir bērnu rotaļu laukumi lauku teritorijās un bērnudārzos, vietējo atpūtas teritoriju labiekārtošana, nometnes sociāli mazaizsargāto grupu bērniem, nodarbības vecākiem un lauku sievietēm, arī dabas taku labiekārtošana u.c. Konkursi demonstrēja, cik daudzveidīgas ir vietējo kopienu vajadzības dažādos pagastos un pilsētā gandrīz visās rajona pašvaldībās.

Akcijas “Skolas soma” ietvaros, ko fonds īstenoja sadarbībā ar portālu www.ziedot.lv, 81 bērnam no trūcīgām ģimenēm bija iespēja saņemt dāvanu karti 25 latu vērtībā, lai iegādātu skolai vajadzīgās lietas.

VNF neaizskaramais kapitāls 2007. gada sākumā bija 1700 latu.

Sadarbības veidošana ar vietējo sabiedrību

Būtisks fonda uzdevums ir aktivizēt vietējo sabiedrību un apzināt tās vajadzības. Šim nolūkam 2006. gada novembrī VNF kopā ar pilsētas domi organizēja Valmieras iedzīvotāju forumu. Tajā valmierieši atklāja aktuālākās problēmas un ieteica risinājumus, kā arī paši tika aicināti uzņemties atbildību mainīt dzīvesvidi. Savukārt 2007. gada sākumā fonds veica pētījumu par ziedošanu un labdarību Valmierā, lai noskaidrotu, kāda ir valmieriešu pieredze un atsauce. Tas ir ļoti būtiski, lai turpinātu labdarības kampaņu rīkošanu un filantropijas kultūras veicināšanu Valmierā.

2006. gadā Valmieras novada fonda mērķis bija piesaistīt no vietējiem ziedotājiem 4000 latu projektu konkursiem (izdevies piesaistīt 5709 latus), lai iesaistītu iedzīvotājus novadam aktuālo problēmu risināšanā, un 1000 latu, lai uzsāktu neaizskaramā kapitāla veidošanu (reāli piesaistīts 1700 latu).

Šībrīža lielākais mērķis un izaicinājums ir nodrošināt fonda kā profesionālas filantropijas organizācijas pastāvēšanu pēc BAPP finansējuma beigām no 2008. gada. Tam nepieciešama spēcīga sadarbība un atbalsts gan no ziedotājiem – uzņēmumiem un privātpersonām, gan no vietējām pašvaldībām.



3. nodaļa. Lauku partnerības

3.1. Kā aizsākās lauku partnerības Latvijā?

Iedzīvotāju sadarbība Latvijas laukos pastāvējusi izsenis – savstarpējās palīdzības tradīcija redzama gan ražas novākšanas talkās, gan lauksaimniecības kooperatīvos, gan vietējo draudžu darbībā.

Lauku partnerības ienāca Latvijā līdz ar Baltijas lauku partnerības programmu, kas darbojās Baltijas valstīs no 2000. līdz 2003. gadam³¹. Programmas ietvaros tika izveidotas partnerības Daugavpils, Rēzeknes un Balvu rajonos. Darbu uzsāka konsultanti, kas meklēja aktīvus brīvprātīgos cilvēkus lauku teritorijās un apmācīja, kā aktivizēt lauku iedzīvotājus, apzināt viņu vajadzības, organizēt vietējās iniciatīvas (kopienu) grupas un ar laiku reģistrēt tās kā NVO. Šie cilvēki kļuva par kopienu koordinatori. Latgalē kopienu koordinatori brīvprātīgi strādāja ar apkaimē dzīvojošiem cilvēkiem, lai celtu viņu pašapziņu, iedrošinātu piedalīties lēmumu pieņemšanā un kopīgi rastu tam atbilstošas iespējas un metodes. Viņi veicināja vietējo iniciatīvas grupu veidošanu (sākumā neregistrētas grupas), sniedza nepieciešamo atbalstu grupām vietējo problēmu, vajadzību un iespējamo risinājumu noteikšanā, lai grupas pašas pieņemtu lēmumu rīkoties. Kopienu koordinatori parasti uzsāk darbu ar nelieliem vietējiem cilvēkiem, kas reti vai pat nekad nav saskārušies ar iespēju piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā, vēl neredz savu lomu kolektīvā rīcībā. Aktīvas un motivētas vietējās grupas nākošā attīstības pakāpe ir nevalstiskas organizācijas (partnerības) dibināšana. Partnerības izstrādāja un īstenoja vietējās attīstības stratēģijas. Partnerībās iesaistījās aktīvie vietējie iedzīvotāji un iedzīvotāju grupas, kā arī pašvaldības, citas NVO un uzņēmēji. Partnerību valdes izvērtēja un apstiprināja vietējo lauku kopienu sagatavotos projektus finansējuma saņemšanai no tās rīcībā esošā Atbalsta fonda (30 000 sterliņu mārciņas), kā arī uzraudzīja kopienu projektu realizēšanu atbilstoši Eiropas Savienības programmu kritērijiem.

31 Baltijas lauku partnerības programma bija Lielbritānijas valdības finansēts projekts Latvijā, Lietuvā un Igaunijā.

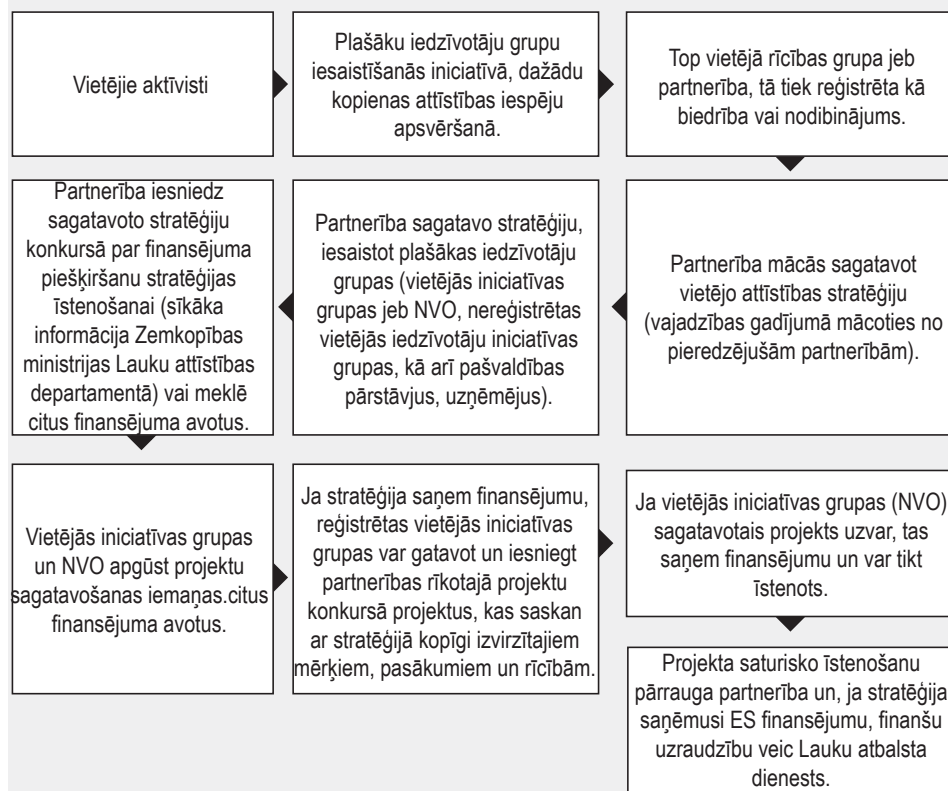
Lauku partnerības programma izvērtēja savu darba pieredzi un rezultātus ar rīcības izpētes pētījumiem nodeva Zemkopības ministrijai, kas, pamatojoties uz šo pieredzi, sagatavoja atbalstu vietējām iniciatīvām – LEADER veida pasākumu Vienotajam programmdokumentam 2004.-2006. gadiem.

Piecas partnerības ir izveidotas Baltijas jūras reģiona sadarbības programmas, Mazo projektu fonda ("Phare 2002") finansētā projekta "Lauku partnerības vietējo problēmu risināšanai Baltijas jūras reģionā" (2004-2005) ietvaros, ko īstenoja Zemgales attīstības aģentūra. Savukārt Kurzemē, izmantojot vietējos resursus un pieredzi, tika izveidotas Talsu rajona partnerība un Ziemeļkurzemes biznesa asociācija.

3.2. Kas notiek šobrīd?

13. logs.

Lauku partnerības veidošanās un darbība



Pašlaik Latvijā darbojas 28 lauku partnerības vai vietējās rīcības grupas, no kurām 17 īsteno savas izstrādātās vietējās attīstības stratēģijas un 11 uzsākušas vietējās attīstības stratēģijas sagatavošanu.

Latvijā LEADER programma tiek īstenota caur vienotā programmdokumenta (2004-2006) pasākumu "Vietējo rīcību attīstība", kura ietvaros tiek īstenotas sekojošas aktivitātes:

- iedzīvotāju apmācība, kā sadarboties un sagatavot stratēģiju, pēc kuras vadoties, finansiāli atbalstīs vietējo iniciatīvu projektus (nacionālā programma "Prasmju iegūšana", kas paredz mācības vietējām rīcības grupām (partnerībām) un integrētās lauku attīstības stratēģijas izstrādi)³²;
- iespēja īstenot konkursā uzvarējušās iedzīvotāju izstrādātās un apstiprinātās vietējās lauku attīstības stratēģijas³³ (atklātais projektu iesniegumu konkurss "Integrētās lauku attīstības izmēģinājuma stratēģijas").

3.3. Kādas ir nākotnes izredzes un iespējas?

Periodā no 2007. līdz 2013. gadam Latvijas lauku attīstība saņems līdzekļus no Eiropas lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA). Kopumā no šī fonda Latvijas lauku attīstībai plānoti aptuveni 0,9 miljardi eiro. Tam pieskaitot Latvijas līdzfinansējumu, kopējais sabiedriskais finansējums lauku attīstībai laikā no 2007.-2013. gadam būs vairāk nekā 1,1 miljards eiro.

2,5% no lauku attīstībai pieejamā finansējuma tiks izlietots, izmantojot LEADER pieeju. LEADER pieeja nozīmē, ka vietējā rīcības grupa (iepriekš apguvusi nepieciešamās iemaņas, piemēram, Zemkopības ministrijas rīkotajās apmācībās) izstrādā vietējās attīstības stratēģiju, ko iesniedz apstiprināšanai finansējuma saņemšanai atbildīgajai institūcijai, kuru noteiks Ministru kabinets, un papildu informāciju varēs saņemt Zemkopības ministrijā un Lauku atbalsta dienestā.

Latvijas lauku attīstības stratēģija 2007.-2013. gadam paredz sniegt atbalstu vietējo rīcības grupu (partnerību) darbībai un apmācībai, un vietējām attīstības stratēģijām atbilstošu sadarbības projektu īstenošanai. LEADER pieeju izmantos arī no zivsaimniecības atkarīgo teritoriju projektiem (balstoties uz iedzīvotāju izstrādātajām vietējās attīstības stratēģijām), kā arī lauku tūrisma un citu nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības projektu atlasē, lai nodrošinātu projektu atbilstību vietējām lauku attīstības stratēģijām.

3.4. Kā aktivizēt iedzīvotājus sadarbībai?

Ir dažādi ceļi, kā motivēt iedzīvotājus iesaistīties tādu jautājumu risināšanā, kas ietekmē viņu dzīves kvalitāti. Svarīgi skaidri parādīt, kādēļ iesaistīšanās ir nozīmīga un lietderīga. Jāpaskaidro, ko katrā gadījumā nozīmē iesaistīšanās, kas būs jādara. Ja rodas iespaids, ka aicina darīt kaut ko grūtu, piedalīšanās ir mazāk ticama. Jānodrošina iespēja iesaistīties dažādos veidos – daži cilvēki, kuriem ir laiks, nāks uz regulārām sapulcēm, citi var būt gatavi palīdzēt laiku pa laikam pēc īpaša uzaicinājuma. Lai panāktu cilvēku iesaistīšanos, ir vērts pārbaudīt, vai viņi patiešām ir personiski uzaicināti piedalīties kopīgos pasākumos. Dažkārt cilvēkus nepieciešams aicināt, tieši uzrunājot, nevis ar afišas vai paziņojuma starpniecību. Jācenšas cilvēkiem paskaidrot, ko viņiem var dot piedalīšanās. Piemēram, no iesaistīšanās vietējās lauku stratēģijas izstrādē ir šāds labums: pauzot, kādi jautājumi būtu risināmi vispirms, lai kopienā varētu attīstīties, cilvēki var ietekmēt, kādas vietējās iniciatīvas (projekti) vēlāk varēs pretendēt uz LEADER finansējumu un tikt īstenotas. Vai iespējams viņiem demonstrēt labus piemērus no citiem rajoniem?

³² Apmācībām Zemkopības ministrijā jau pieteikušās un apstiprinātas 11 vietējās rīcības grupas.

³³ Stratēģiju īstenošanai Zemkopības ministrija 2006. gadā izsludināja vietējo rīcības grupu izstrādāto stratēģiju konkursus, kuru rezultātā 17 grupu stratēģiju īstenošanai piešķirts finansējums.

14. logs.

Galvenie līdzdalības šķēršļi

Problēma	Risinājums
Motivācijas šķēršļi	
Uzticības trūkums	Jāpārliecinās, ka partnerība ir atvērta. Jāinformē cilvēkus par partnerības darbību. Jāiedrošina uz atsauksmēm un komentāriem, un tie jāievēro.
Zema pašcieņa un pārliecības trūkums	Nevajadzētu aizbaidīt cilvēkus ar sapulcēm! Svarīgi būt pretimnākošiem, darboties ar entuziasmu.
Skepses par piedalīšanās nozīmīgumu, cerības trūkums	Demonstrēt partnerības sasniegumus.
Bailes no nezināmā (jauninājumi, valoda, politikas veidošana u.c.)	Izskaidrot problēmas, to ietekmi. Būtu jāizvairās no tehniskas terminoloģijas.
Laika, enerģijas trūkums, citas saistības	Iedrošināt cilvēkus piedalīties viņiem ērtā veidā un laikā.
Fiziskie šķēršļi	
Telpu trūkums	Nodrošināt, lai grupu pasākumu vietas būtu pieejamas.
Transports ir īpaša lauku rajonu problēma	Apsvērt dažādas iespējas.
Iekļūšana ēkā un pārvietošanās ir izslēdzošs faktors cilvēkiem ar īpašām vajadzībām	Izmantot visiem pieejamas telpas.
Ekonomiskie šķēršļi	
Dažu organizāciju, indivīdu nespēja redzēt problēmas īpašo raksturu, sabiedrības vajadzības, ekonomisko ieguldījumu	Izskaidrot konkrētās grupas darbības jomu. Parādīt pasākumu ekonomisko vērtību – nodarbinātība, jaunas darba vietas, ekonomiskā attīstība, iekļaušanās u.c.

3.5. Kā uzsākt lauku partnerības izveidošanu?

Partnerība ir vietējo organizāciju un lauku iedzīvotāju apvienība, kas darbojas noteiktā lauku teritorijā ar iedzīvotāju skaitu robežās no 10 līdz 65 tūkstošiem – tai jābūt pietiekami lielai, lai apgūtu ar izstrādātās stratēģijas palīdzību piesaistīto finansējumu. Partnerība pārstāv tās teritorijas iedzīvotāju intereses, kurai tā piederīga, un rūpējas par vietējiem lauku attīstības jautājumiem.

Partnerībai kā nevalstiskai organizācijai ir svarīgi, lai tajā būtu pārstāvētas visdažādākās iedzīvotāju grupas. Būtiska partnerības pazīme ir tā, ka šādā organizācijā, pieņemot lēmumus, ievēro līdzvērtības, partnerības principu. Tāpēc lauku attīstības stratēģijas izstrādē, apstiprināšanā un ieviešanā līdzvērtīgi jāpiedalās pārstāvjiem no vietējām pašvaldībām, uzņēmējiem, vietējās attīstības organizācijām un iedzīvotāju grupām.

Kā nodrošināt līdzvērtīgu pārstāvju darbību partnerībā? Vislabākos rezultātus parasti dod pilnvarošanas principa izmantošana, kad visi apzinātie viena sektora pārstāvji pilnvaro dažus savus dalībniekus pārstāvēt savas grupas intereses partnerības lēmēj institūcijā, kas atbildīga par stratēģijas izstrādi un ieviešanu.

Mobilizēšana un tūlītējs komandas veidošanas process ir svarīgs, lai radītu atklātības un uzticības sajūtu. Tajā balstīsies iesaistīšanās un līdzdarbība nākotnē. Šo posmu nedrīkst izlaist vai sasteigt – partnerība spēs darboties tikai tad, ja dažādie sadarbības dalībnieki sāk viens otram uzticēties un redz viens otru partneri.

Mobilizēšanas fāzē nepieciešams:

- radīt grupai izpratni par procesu;
- izveidot vienotu komandu;
- uzturēt interesi un vēlmi iesaistīties un līdzdarboties;
- veicināt pēc iespējas daudzveidīgāku pārstāvniecību organizācijā.

Komandas darba galvenie principi:

- kopējo vērtību noskaidrošana;
- galveno partnerības darbības virzienu noskaidrošana;
- noskaidrot, kāda ir katra partnerības dalībnieka personīgā loma, īstenojot partnerības mērķus.

Veiksmīgu partnerību darba pieredze rāda, ka viens no izšķirošajiem panākumu noteikumiem ir panākt, lai iesaistītajiem cilvēkiem ir atšķirīga pieredze, kas turpmāk būs ļoti noderīgi vietējās attīstības sekmēšanā, nevis izveidot organizāciju no līdzīgi domājošiem cilvēkiem.

Partnerības darbs ir brīvprātīgs. Tomēr valsts sektora un vietējo pašvaldību pārstāvji var ieskaitīt partnerībai ziedoto laiku savā oficiālajā darba laikā, kamēr privātā un nevalstiskā sektora pārstāvjiem šādas iespējas nav. Tāpēc ir svarīgi paturēt prātā šo “nevienlīdzību”, gatavojot partnerības darba programmu.

Partnerības juridisko formu nosaka likumdošana. Latvijā partnerības jeb vietējās rīcības grupas var būt biedrības vai nodibinājumi.

Vietējās rīcības grupas jeb partnerības darbību 2004.-2006. gada vienotā programmdokumenta ietvaros nosaka 2006. gada 18. jūlija MK noteikumi Nr. 601 “Par atklāta projektu iesniegumu konkursa vadlīnijām plānošanas dokumenta pasākuma “Vietējo rīcību attīstība (LEADER+ veida pasākums)” aktivitātei “Integrētās lauku attīstības izmēģinājuma stratēģijas””.

3.6. Kādi ir iespējamie finansējuma avoti?

Partnerības tiek reģistrētas kā biedrības vai nodibinājumi, līdz ar to tās var pretendēt uz finansējumu no jebkuriem avotiem, kas pieejami NVO.

Partnerības savu projektu īstenošanai izmanto arī citu finansējumu, piemēram:

- Eiropas Sociālais fonds;
- Nīderlandiešu fonds “KNHM” (*Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij*);
- Eiropas Komisijas mazo projektu programma u.c.

Partnerības darbības nodrošināšanai un projektu īstenošanai organizācijas piesaista vietējos resursus:

- biedru naudas, dibinātāju iemaksas, ziedojumus, pašvaldību dotācijas, banku sponsoru palīdzību;
- pašvaldības līdzekļus projektu līdzfinansēšanā;
- pārdodot savus pakalpojumus.

Īpaši partnerībām pieejams finansējums, kas rezervēts Attīstības stratēģijas īstenošanai 2006.-2007. gadā – tā tiek īstenota vietējo iniciatīvas grupu (kopienu) projektu veidā, un ir paredzēts finansējums no Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) un Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. 2008.-2013. gadā partnerību izstrādāto attīstības stratēģiju īstenošanai paredzēts finansējums no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Zivsaimniecības fonda (EZF), kā arī Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

3.7. Kā lauku partnerība apsaimnieko finansējumu?

Uz oficiāli reģistrētām lauku partnerībām attiecas tie paši principi, kas vada ikvienas NVO darbību. Parasti piesaistītā finansējuma izlietojumu nosaka finansētāja noteikumi.

Savukārt 2004.-2006. gada vienotā programmdokumenta ietvaros partnerību jeb vietējo rīcības grupu stratēģiju finansēšanas kārtību nosaka 2006. gada 18. jūlija MK noteikumi Nr. 601. Šie noteikumi gan neietekmē tā finansējuma izlietojumu, kas piesaistīts no citiem NVO pieejamajiem avotiem.

Vairumā gadījumu vietējās rīcības grupas atvēl nelielu daļu no projekta līdzekļiem, lai izveidotu atbalsta vienību, kurai uzdod uzņemties sekretariāta funkcijas.

15. loms.

Partnerības un Lauku atbalsta dienesta sadarbības kārtība

Partnerība jeb vietējā rīcības grupa	Lauku atbalsta dienests
	Kad apstiprinātas konkursa kārtībā īstenošanai izvēlētas stratēģijas, Lauku atbalsta dienests slēdz līgumu ar vietējo rīcības grupu
Sniedz Lauku atbalsta dienestam informāciju sludināmajiem projektu konkursiem, to jomām	
Informē vietējās iniciatīvas grupas par konkursu	
	Sludina vietējo iniciatīvas grupu projektu konkursus
Saņem no vietējām iniciatīvas grupām projektu iesniegumus	
Vērtē projektu iesniegumu atbilstību stratēģijai	

Partnerība jeb vietējā rīcības grupa	Lauku atbalsta dienests
	Projektu vērtēšana atbilstoši specifiskajam, administratīvajiem un kvalitātes vērtēšanas kritērijiem
	Informē vietējo rīcības grupu. Slēdz līgumu ar vietējo iniciatīvas grupu.
Projektu īstenošanas saturiska uzraudzība	Finanšu uzraudzība
Gala ziņojums. Stratēģijas īstenošanas izvērtējums	

3.8. Kādas ir lauku partnerības priekšrocības?

Lauku partnerībai, kur apvienotas dažādas interešu grupas (pašvaldība, uzņēmēji, iedzīvotāji, NVO) ir šādas priekšrocības:

- iespēja pašiem noteikt lauku attīstības virzienus, iesaistoties lauku teritorijas vajadzību noteikšanā;
- iespēja iesaistīties lēmumu pieņemšanā par noteiktām lauku attīstības idejām (projektiem) nepieciešamo atbalstu;
- iespēja īstenot vietējās attīstības projektus, kas vērsti uz dzīves kvalitātes uzlabojumiem konkrētā lauku teritorijā;
- jauns skatījums uz lauku dzīves apstākļiem un potenciālu;
- iespēja veidot vai uzlabot lauku iedzīvotājam nepieciešamos pakalpojumus tuvāk viņa dzīves vietai;
- piederības sajūta un lepnums par savu teritoriju, plašākas perspektīvas lauku teritorijās (īpaši jauniešiem);
- iespēja paplašināt zināšanas, palielināt motivāciju, resursus un izmantot tos savas dzīves kvalitātes uzlabošanai;
- iespēja uzsākt jaunas ekonomiskās aktivitātes lauku teritorijās, palielināt esošā vai jaunizveidotā produkta konkurētspēju un atpazīstamību tirgū;
- iespēja rūpēties par lauku teritorijai raksturīgās kultūras un dabas vides, tradīciju saglabāšanu un saudzīgu izmantošanu.

3.9. Ar kādiem trūkumiem un riskiem jāsakaras, dibinot partnerību un strādājot tajā?

Partnerības kā visi kolektīvi attīstības procesā iziet vairākas attīstības stadijas:

- veidošana, kad visi dalībnieki ir pacilāti, enerģijas pilni jaunās idejas realizācijai;
- grūtības, ko rada pirmie šķēršļi un kas mazina dalībnieku vēlmi līdzdarboties;
- stabilizēšana, kad dalībnieki ir pārvarējuši grūtības;
- darbība, kad dalībnieki īsteno plānoto;
- "apraudāšana", kad vecā ideja sevi ir izdzīvojusi un jāmeklē jauna dzirkstelīte.

Šīs attīstības stadijas nebūt nesakrīt ar partnerības darbības fāzēm. Var būt, kā kādā no fāzēm grupa iziet pat visas grupas attīstības stadijas, līdz var sekmīgi turpināt darbu.

Ļoti svarīga ir partnerības mobilizācijas fāze, kuru nedrīkst sasteigt, jo šajā brīdī veidojas dalībnieku savstarpējā uzticēšanās, prasme otru uz klausīt un izteikt savu viedokli. Mobilizācijas fāze nav tikai dalībnieku izvēle, bet partnerības kā grupas nobriešana līdz gatavībai pieņemt lēmumus. Ja šis partnerības veidošanas posms ir sasteigts (ātrāk gribas sagatavot stratēģiju un saņemt finansējumu), tad turpmāk pastāv risks, ka nebūs komandas darba stratēģijas izstrādē un īstenošanā.

Partnerības galvenais spēks ir ciešā sadarbība ar vietējām kopienām jeb vietējām iniciatīvām grupām. Ja partnerība sāk ignorēt vietējo kopienu intereses un vajadzības vai arī ar tām pietiekami nekonsultējas, jo iedomājas, ka pati tās pārzina, tad pastāv risks zaudēt vietējo iedzīvotāju uzticību un interesi.

3.10. Kādi resursi nepieciešami lauku partnerības darbības uzturēšanai?

Partnerības uzturēšanas izmaksas ir saistītas ar tās aktivitāšu veidu un to intensitāti.

2006. gada 18. jūlija MK noteikumi Nr. 601 nosaka, ka partnerība stratēģijas īstenošanai, informēšanai un atjaunošanai var paredzēt līdz 10% no stratēģijas summas, bet projekta administrēšanai var paredzēt līdz 10% no projekta summas. Ja nepieciešami papildu līdzekļi, tie jāpiesaista no citiem finansējuma avotiem.

3.11. Piemērs. Daugavpils rajona lauku partnerība

2000. gadā Lielbritānijas Starptautiskās attīstības departaments (*DFID*) finansēja iniciatīvu, kuras rezultātā Latgalē (Rēzeknes, Balvu, Daugavpils rajonos) tika izveidotas trīs organizācijas, kas veidoja iedzīvotāju partnerību ar valsts, reģionālajām un vietējām varas iestādēm, lai noskaidrotu vietējās vajadzības, noteiktu pasākumu prioritāti un pārvaldītu stratēģijas. Šo iniciatīvu sauca Lauku partnerības programma.

Lauku partnerības programmas rezultātā Daugavpils rajonā tika izstrādāts "Daugavpils rajona nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas stratēģiskais plāns", kura īstenošanai piešķirts finansējums – 30 000 sterliņu mārciņu. Stratēģiskais plāns tika ieviests, īstenojot 27 kopienu projektus.

Lai nodrošinātu projekta un partnerības ilgtspēju, 2003. gada 15. aprīlī Daugavpils rajona partnerība reģistrēta LR Uzņēmumu reģistrā kā sabiedriska organizācija. Pēc tam, kad 2003. gada decembrī Lauku partnerības programma tika slēgta, Daugavpils rajona partnerība turpināja aktīvi strādāt un spēja piesaistīt finansējumu no dažādiem fondiem savas darbības nodrošināšanai (piemēram, Nīderlandes vēstniecības MATRA KAP programmas, Lielbritānijas vēstniecības, ES Komisijas mazo projektu programmas, Sabiedrības integrācijas fonda u.c.).

Lai atbalstītu vietējo kopienu iniciatīvas, Daugavpils rajonā 2005. gadā tika uzsākts darbs pie Kopienu atbalsta mērķprogrammas īstenošanas, kas apvienoja vietējo uzņēmēju un pašvaldību finansējumu. Bez tam Kopienu mērķprogrammu atbalstīja arī Nīderlandes korporatīvais fonds "KNHM", kas deva līdzfinansējumu Daugavpils rajona kopienu iniciatīvām. Kopumā savas darbības laikā līdz 2007. gadam Daugavpils rajona partnerība ir atbalstījusi aptuveni 65 kopienu iniciatīvu projektus.

Pašreiz Daugavpils rajona partnerība īsteno "Daugavpils rajona partnerības attīstības stratēģiju 2006.-2008. gadam", kuru finansē ES ELGF LEADER+ programmas ietvaros.

Labāko projektu piemēri, kas realizēti ar Daugavpils partnerības atbalstu:

- "Bērnu un jauniešu dienas centra "Varavīksne" izveidošana Kalupē" ir kopienu projekts, kas izpelnījās ne tikai Daugavpils rajona partnerības atzinību, bet to atzina par gada labāko projektu arī Nīderlandes fonda

"KNHM" žūrija, un projekts saņēma 500 eiro balvu. Projekta rezultātā tika izveidots bērnu dienas centrs, kurā Kalupes jaunā paaudze var atpūsties, saturīgi pavadīt brīvo laiku, spēlēt spēles un darīt citas jautras un aizraujošas lietas. Projektu īstenoja Kalupes jauniešu kopiena sadarbībā ar pagasta sociālo darbinieci Annu Jegorovu.

- "Piepildīsim sapni" ir viens no sirsnīgākajiem Daugavpils rajona partnerības atbalstītajiem projektiem. Līksnas jaunieši piepildīja bērnu ar īpašām vajadzībām sapni par lidošanu. Bērniem ar īpašām vajadzībām no Daugavpils rajona Līksnas pagasta bija iespēja pavadīt vienu neaizmirstamu dienu, lidojot virs dzimtā pagasta kopā ar jauniešiem no kopienu centra "Kopā". Projekta rezultātā jaunieši sadraudzējās un tagad ir bieži viesi jauniešu kopienu centrā "Kopā" un piedalās dažādos kopīgos pasākumos. Projektu atbalstīja arī SEB Unibankas Daugavpils filiāle.
- Lauceses kopienas projekts "Mēs to varam" pavēra iespējas tuvākās apkaimes iedzīvotājiem, jauniešiem un bērniem apgūt dejošanas prasmes jaunā, izremontētā zālē. Projekts tika īstenots divos etapos. Sākumā tika remontētas telpas deju zālei un tad arī ģērbtuves. Lauceses kopiena nevēlas apstāties pie sasniegtā, jo vēl palikušas dušas telpas un plašākas telpas aerobikas nodarbībām, kas jāsaved kārtībā.



Noslēgums

Būtiski priekšnoteikumi kādas jaunas iniciatīvas īstenošanā ir skaidri izvirzīts mērķis, entuziasms, aizrautība, uzņēmība un vēlme mācīties. Kopienas attīstībā svarīgs princips – mācīties darot, jo neviena rokasgrāmata pilnībā neatsvērš pieredzi, kas rodas, pašiem pētot iespējas savas ieceres īstenošanai.

Bieži uzsākt aktīvu līdzdarbību traucē pieredzes trūkums, neziņa, ar ko sākt, pārāk nekonkrētu vai globālu mērķu izvirzīšana. Kad risināmā problēma izvirzīta, jāmeklē atbalsts no citām sabiedrības grupām, jāprecizē, ar kuriem pašvaldības pārstāvjiem būs jāsaazinās un jāsadarbojas, un jāpieņem ierosinājumi, ko var sniegt aktivisti no citām kopienām, kurās jau darbojas iedzīvotāju iniciatīvas.

Neatkarīgi no tā, vai pie darba ķersies apkaimes iedzīvotāju iniciatīva, lai plānotu palīdzību mazturīgajiem kaimiņiem, kopienas fonds, kas plāno izsludināt konkursu apkaimes NVO projektiem vai lauku partnerība, kas raksta attīstības stratēģiju, praktiskie darbības soļi varētu būt līdzīgi:

- problēmas identificēšana – gan atsevišķas problēmas risināšana, gan pašvaldības politikas ietekmēšana sākas ar to, ka iedzīvotāji apzinās, ka pastāv kāda problēma;
- viedokļu un informācijas uzkrāšana – pēc problēmas identificēšanas iedzīvotāji izsakās, kā, pēc viņu domām, šo problēmu pēc iespējas labāk atrisināt;
- variantu apspriešana – katra iespējamā risinājuma priekšrocības un trūkumi. Labāko ideju apvienošana vienā variantā;
- lēmuma pieņemšana – visi piekrīt lēmumam vai vismaz atzīst, ka pieņemtais lēmums ir vislabākais no visām apspriestajām alternatīvām. Kopīgi nosaka lēmuma izpildes termiņu, sadala atbildības, nosaka lēmuma izpildes atskaitīšanās veidu;
- iedzīvotāji ar konkrētiem priekšlikumiem pārliecina pašvaldības pārstāvjus atbalstīt viņu idejas.

Sadarbojoties pieaug iedzīvotāju atbildības sajūta par savu apkaimi, veidojas uzticība starp pašvaldību un iedzīvotājiem, uzlabojas iedzīvotāju izpratne par lēmumu pieņemšanas procesiem un piederības izjūta kopienai kļūst arvien stiprāka.

Sekmīgā kopienas iniciatīvā svarīgi pieaicināt visas iedzīvotāju un sociālo partneru grupas un ļaut tām līdzvērtīgi paust savu viedokli. Iedzīvotāji spēj īstenot ikvienu darba plānu vai stratēģiju, ja tā pamatota viņu vajadzībās, nevis uzrakstīta un piedāvāta no malas vai balstīta kādas institūcijas diktēto problēmu risināšanā. Vislabākais rezultāts sasniedzams tad, ja visiem ir iespēja un arī vēlme piedalīties.

Lai mums izdodas!

Literatūra

"Kopienas fonda, fonda veida organizācijas vai filantropijas veicināšanas programmas dibināšana kopienā un kopienas labā." Materiāls izstrādāts Antioka Jaunanglijas institūtā, Baltijas – Amerikas Partnerattiecību fonda projekta "Līdzdalība plānošanā un kopienas filantropija" ietvaros 2002.

"Kopienas veiksmes grāmata". Sagatavojušas Ināra Stalidzāne un Inese Kursīte. Izdota ar Nīderlandes Karalistes vēstniecības atbalstu, 2004.

"Lauku sieviešu veiksmes grāmata." Sagatavojušas Inese Kursīte un biedrība "Latvijas Lauku sieviešu apvienība". Izdota ar Nīderlandes Karalistes vēstniecības atbalstu, 2005.

"Līdzdalība plānošanā. Rokasgrāmata BAPF Forumā "Līdzdalība plānošanā" organizatoriem." Materiāls izstrādāts Antioka Jaunanglijas institūtā (*Antioch New England Institute*) Baltijas – Amerikas Partnerattiecību fonda projektam "Līdzdalība plānošanā un vietējā filantropija" mērķiem, 2001.

"Metodiska rokasgrāmata valsts institūciju darbiniekiem un cilvēkiem, kas vēlas līdzdarboties". Ausma Pastore, ASV vēstniecība Latvijā, Latvijas Pilsoniskā alianse, 2005. (http://www.nvo.lv/lat/content/lidzdaliba/sabiedriskas_apsprides/metodiska_rokasgramata)

"Nekāp uz grābekļa! Praktiski padomi NVO par finanšu un budžeta jautājumiem". Biedrība "Latvijas Pilsoniskā Alianse" sadarbībā ar Sabiedrības integrācijas fondu, 2007. (<http://www.nvo.lv/lat/theme/4:1636>)

"Nevalstiskās organizācijas Latvijā: sabiedrības zināšanas, attieksme un iesaistīšanās". Kristīne Gaugere, Ivars Austers, Sorosa fonds – Latvija, projekts "NVO sektors Latvijā, ES dalībvalstī", 2005. (<http://www.politika.lv/index.php?id=5711>)

"No iedzīvotāju foruma līdz kopienu filantropijai: iespējas un pieredze Latvijā." Inese Danga. Talsu novada fonds, 2006.

"NVO pārvaldes rokasgrāmata." Dr. Merilina Vjata (*Marilyn Wjatt*), Emīls R. Stālis, Raimonds Stīvens (*Raymond Stephens*), 2004. (<http://www.politika.lv/index.php?id=5853>) Izdevums pieejams Latvijas Pilsoniskajā alianšē (<http://www.nvo.lv>).

"NVO prakse ņemt samaksu par pakalpojumiem", Zinta Miezaine, Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts, 2006. (<http://www.politika.lv/index.php?id=12412>)

"Sociālo kontaktu tīkli kā drošumspējas faktors. Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2002/2003", Linda Zīverte, Ivars Austers, Dzintara Zilinska. Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programma, 2003. (<http://www.un.lv/files/2001/5nod.pdf>)

"Vietējās rīcības grupas Latvijā. Partnerību darbības pētījums". Sagatavoja Valdis Kudiņš. Zemkopības ministrija, 2006. (<http://www.zm.gov.lv/index.php?sadala=886&id=2903>)

"Городской благотворительный фонд: новые возможности для финансирования инициатив местного сообщества", Charities Aid Foundation, Moscow, 2000.

“Фонды местных сообществ: эффективная благотворительность”, Charities Aid Foundation, Moscow, 2006.

“2005 Community Foundation Global Status report. Worldwide Initiatives for Grantmaker Support-Community Foundations (WINGS-CF).” Eleanor W. Sacks, 2005.

“Guide to Effective Participation”, David Wilcox, 1994. (<http://www.partnerships.org.uk/guide/index.htm>)

“More than Money: Beyond Grantmaking – the Emerging Roles of Community Foundations.” The Transatlantic Community Foundation Network, 2006.

“Principles and Techniques of Fundraising.” The Fundraising School, Indiana University Center on Philanthropy. Indianapolis, 1998.

Interneta resursi

Iedzīvotāju iniciatīvu un NVO resursi Latvijā

www.bapf.lv	Baltijas – Amerikas Partnerattiecību programma Alberta iela 13, Rīga LV-1010 Tel. 67039241 E-pasts: ieva@bapf.lv
www.labdariba.lv	Fonds "Ziedot" Bruņinieku iela 27 – 38, Rīga LV-1001 Tel. 67289339 E-pasts: ziedot@ziedot.lv
www.ziedot.lv	Interneta labdarības portāls Ziedot.lv Bruņinieku iela 27 – 38, Rīga LV-1001 Tel. 67289339 E-pasts: ziedot@ziedot.lv
www.kopienufondi.lv	Kopienu fondu kustība Bruņinieku iela 27 – 38, Rīga LV-1001 Tel. 67289339 E-pasts: danga@latnet.lv
www.llf.partneribas.lv	Latvijas lauku forums
www.nvo.lv	Latvijas Pilsoniskā alianse Ģertrūdes iela 19/21 – 3, Rīga LV-1011 Tel. 67846464 E-pasts: alianse@nvo.lv
www.nvoinstitut.lv	NVO institūts Bruņinieku iela 27 – 38, Rīga LV-1001 Tel. 67289339 E-pasts: info@nvoinstitut.lv
www.instituts.lv	Sabiedriskās politikas institūts, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultāte Lomonosova 1, Rīga LV-1019 Tālrunis: 67089867; fakss: 67089860 E-pasts: spi@lanet.lv
www.tnf.lv	Talsu novada fonds Kr. Valdemāra iela 17a, Talsi LV-3201 Tel. 26596146 E-pasts: novadafonds@talsi.lv

www.vnf.lv

Valmieras novada fonds
Garā iela 9, Valmiera LV-4201
Tālrunis: 64281792, 26136756
E-pasts: vnf@vnf.lv

www.zm.gov.lv

Zemkopības ministrijas mājas lapā LEADER sadaļa

Resursi un kopienu organizāciju piemēri pasaulē

ctb.ku.edu

Community Tool Box – resursi un metodes kopienu attīstībai.

www.cpn.org
www.cpn.org/topics/community/index.html

Civic Practices Network – metodes sabiedrisku problēmu risināšanai kopienā.

www.iacdgloba.org

International Association for Community Development – Starptautiskā kopienu attīstības asociācija

www.pchela.ru/podshiv/41.htm

Kopienas organizāciju aktivitāšu apskats Krievijā

www.prattcenter.net/initiatives.php

Kopienas attīstības organizācija Krievijā

www.gdrc.org/ngo/ncafe-ks.html

NGO Cafe – stratēģijas, darba metodes un citi resursi NVO darbības uzsākšanai.

www.sdgateway.net
www.sdgateway.net/topics/74.htm

Sustainable Development Communication Network – Ilgtspējīgas attīstības komunikāciju tīkls

Starptautiskas un nacionālas kopienu fondu atbalsta organizācijas un asociācijas pasaulē

www.filantropia.org.pl

Academy for the Development of Philanthropy in Poland (Polija)

www.cfond.org/baltics

Baltijas kopienu fondu mājas lapa

www.cafrussia.org.ru

Charities Aid foundation – Russia (Krievija)

www.communityfoundations.org.uk

Community Foundation Network (Lielbritānija)

www.efc.be/projects/philanthropy

Eiropas Fondu Centrs, kopienu filantropijas iniciatīvu programma

www.cof.org

Fondu padome (ASV)

www.wings-globalfund.org	Globālais fonds kopienu fondu atbalstam
www.cfc-fcc.ca	Kanādas kopienas fondi
www.p-cf.org	Kopienu fondu partnerība (Krievija)
www.caacf.ru	Krievijas kopienu fondi
www.cmiif.org	Mičiganas fondu padome (ASV)
www.wings-cf.org	Pasaules grantu devēju iniciatīvu atbalsts, Kopienu fondi
www.tcfefc.be	Transatlantiskais kopienu fondu sadarbības tīkls
www.buergerstiftungen.de	Vācijas kopienu fondu iniciatīva

Kopienu fondi pasaulē

www.azfoundation.com	Arizona Community Foundation (ASV)
www.flzb.lbl.pl	The Białgoraj Community Foundation (Polija)
www.nivt.org	The Community Foundation for Northern Ireland (Īrija)
www.cumbriafoundation.org	Cumbria Community Foundation (ASV)
www.knpresov.sk	Prešov Community Foundation (Slovākija)
www.fondtol.org	Toljati kopienas fonds (Krievija)
www.trianglecf.org	Triangle Community Foundation (ASV)
www.komunitninaadace.cz	Usti nad Labem Community Foundation (Čehija)
www.victoriafoundation.bc.ca	The Victoria Foundation (Kanāda)

Lauku partnerībām radniecīgas organizācijas pasaulē

www.kodukant.ee/eng	Igaunijas lauku kopienu sadarbības tīkls Kodukant
www.ruralcommunitynetwork.org	Ziemeļlīrijas Lauku kopienu sadarbības tīkls Rural Community Networks

Speciālistu kontaktinformācija *

Konsultācijas NVO attīstības un darba metožu jautājumos

Rūta Dimanta

eksperte korporatīvās filantropijas jomā, NVO finanšu dažādošanas jautājumos

Tālrunis: 67289339

E-pasts: ziedot@ziedot.lv

Inta Paeglīte

speciāliste NVO attīstības un finanšu jautājumos

Tālrunis: 67316963, 26820775

E-pasts: inta.paeglite@iniciativa.lv

Ausma Pastore

NVO konsultante, procesu veicinātāja

Tālrunis: 29118635

E-pasts: ausmap@apollo.lv

Rasma Pīpiķe

konsultante NVO attīstības, pārvaldības, finansējuma piesaistes jautājumos

Tālrunis: 67846465

E-pasts: rasma@nvo.lv

Māra Simane

NVO konsultante, procesu veicinātāja, pētniece

Tālrunis: 29461830, 67846468

E-pasts: mara.simane@apollo.lv

Ilze Šēfere

eksperte NVO attīstības un sabiedrisko attiecību jautājumos

Tālrunis: 67289339

E-pasts: info@nvoinstituts.lv

Ziedīte Začeste

eksperte reģionu NVO attīstības jautājumos

Tālrunis: 63291384

E-pasts: ziedite.zaceste@talsi.lv

* Rokasgrāmatā minētie individuālie speciālisti darbojas dažādās ar apkaimes attīstību saistītās jomās. Lēmums, vai izvērstas konsultācijas ir maksas vai bezmaksas pakalpojums, atkarīgs no katra speciālista

16. logs.

NVO atbalsta un resursu centri:

kur griezties, ja nepieciešama informācija par NVO dibināšanu, finanšu iespējām

Aizkraukles informācijas un NVO centrs

Lāčplēša iela 1, Aizkraukle LV-5101

Tālrunis: 65133920

E-pasts: alda.paura@aizrp.lv

Alūksnes NVO atbalsta centrs

Dārza iela 11 – 412, Alūksne LV-4301

Tālrunis: 64322236; fakss: 64322236

E-pasts: nvo_al@inbox.lv

Dienvidlatgales NVO atbalsta centrs

(Latgales reģiona NVO Resursu centrs)

Parādes iela 1 – 314, Daugavpils LV-5401

Tālrunis: 65423468, fakss: 65423468

E-pasts: nvo@nvoc.lv

Mājas lapa: www.nvoc.lv

Kurzemes reģiona NVO Resursu centra

Lejaskurzemes atbalsta organizācija

Celtnieku iela 2a, Saldus LV-3801

E-pasts: nvo-saldus@inbox.lv

Latvijas Pilsoniskā Alianse

(Rīgas reģiona NVO Resursu centrs)

Ģertrūdes iela 19/21 – 3, Rīga LV-1011

Tālrunis: 67846464; fakss: 67846466

E-pasts: alianse@nvo.lv

Mājas lapa: www.nvo.lv

Liepājas NVO atbalsta centrs

Peldu iela 5 – 402, Liepāja LV-3401

Tālrunis: 63427500

E-pasts: liepaja.nvo@gmail.com

Madonas NVO atbalsta centrs

(Vidzemes NVO Resursu centrs)

Parka iela 4, Madona LV-4801

Tālrunis: 64822041; fakss: 64860826

E-pasts: nvo@madona.lv

Mājas lapa: www.madona.lv/nvo

Preiļu NVO atbalsta centrs
(Latgales reģiona NVO resursu centra Preiļu atbalsta organizācija)
Brīvības iela 7, Preiļi LV-5301
Tālrunis: 65321603, fakss: 65321603
E-pasts: nvo@axel.lv

Tukuma NVO atbalsta apvienība
Talsu iela 5, Tukums LV-3100
Tālrunis: 63123774; fakss 63123774
E-pasts: velta@nvo.pro.lv

Ventspils NVO atbalsta centrs
Andreja iela 7, Ventspils LV-3601
Tālruni: 63623136, 26480162; fakss 63623136
E-pasts: ventnvoac@inbox.lv

Vidzemes reģiona NVO Resursu centra
Valmieras atbalsta organizācija
Mūrmuižas iela 9, Valmiera LV-4201
(Valmieras rajona lauksaimnieku apvienības telpas)
Tālrunis: 64221249
E-pasts: evija.valmrla@apollo.lv

Zemgales reģiona NVO atbalsta centrs
(Zemgales NVO Resursu centrs)
Lielā iela 15 – N2, Jelgava LV-3001
Tālrunis: 63021910; fakss: 63021910
E-pasts: znvoc@apollo.lv

Ziemeļkurzemes NVO atbalsta centrs
(Kurzemes reģiona NVO Resursu centrs)
K.Valdemāra iela 17a, Talsi LV-3201
Tālrunis: 63291384; fakss: 63291684
E-pasts: zkcentrs@talsi.lv
Mājas lapa: www.zkcentrs.lv

Konsultācijas kopienu fondu darbības teorijā un praksē

Inese Danga
Kopienu fondu kustības vadītāja
Tālrunis: 67289339
E-pasts: danga@lanet.lv

Mareks Indriksons
Talsu novada fonda dibinātājs, padomes dalībnieks un pirmais vadītājs
Tālrunis: 26518970
E-pasts: marekam@yahoo.com

17. loks.

Kopienu fondu pārstāvju kontaktinformācija

Ansis Bērziņš

Valmieras novada fonda valdes priekšsēdētājs

Tālruni: 64281792, 26136756

E-pasts: vnf@vnf.lv

Dzintra Grīšleja

Madonas novada fonda valdes priekšsēdētāja

Tālrunis: 26717109

E-pasts: mnf@inbox.lv

Ilze Kreišmane

Lielvārdes Attīstības fonda valdes locekle

Tālrunis: 29479361

E-pasts: kdc@latnet.lv

Iveta Rorbaha

Talsu novada fonda valdes priekšsēdētāja

Tālrunis: 26596146

E-pasts: novadafonds@talsi.lv

Dzintra Zvejniece

Alūksnes Novada fonda valdes priekšsēdētāja

Tālrunis: 64322236, 26185282

E-pasts: Aluksnesfonds@hotmail.com

Konsultācijas lauku partnerību jautājumos

Karīna Afremoviča

speciāliste lauku partnerību un LEADER programmas jautājumos Zemkopības ministrijā

Tālrunis: 7027673

E-pasts: Karina.Afremovica@zm.gov.lv

Andra Karlsonē

speciāliste lauku partnerību un LEADER programmas jautājumos Zemkopības ministrijā

Tālrunis: 67027077

E-pasts: Andra.Karlsonē@zm.gov.lv

Valdis Kudiņš

Lauku partnerību darba speciālists

Tālrunis: 28811439

E-pasts: valdis@kudins.eu

18. logs.

Lauku partnerību kontaktinformācija

Inga Krekele

koordinatore Daugavpils rajona partnerībā

Tālrunis: 65425089, 29184640

E-pasts: inga.krekele@drp.lv

Vineta Zeltkalne

kontaktpersona Balvu rajona partnerībā

Tālrunis: 64522456

E-pasts: vineta@balvi.gov.lv

Andra Damberga, rokasgrāmatas redaktore un 1. nodaļas līdzautore, nodarbojas ar pētījumiem, kas veltīti sabiedrības līdzdalībai politikas veidošanā ministrijās un pašvaldībās. Strādājusi arī sabiedriskās politikas portālā www.politika.lv par tēmas redaktori sadaļā "Pilsoniskā sabiedrība".
Autore izdevumam "NVO – pašvaldību partneri attīstības plānošanā".

Ausma Pastore, 1. nodaļas līdzautore, procesu veicinātāja, nevalstisko organizāciju trenere, darbojas NVO izglītības jomā kopš 1997. gada, mācot organizācijām stratēģiski plānot attīstību, motivēt biedrus. Balstoties pieredzē, kas uzkrāta, vadot sabiedriskās apspriedes, sagatavojusi izdevumu "Metodiska rokasgrāmata valsts institūciju darbiniekiem un cilvēkiem, kas vēlas līdzdarboties".

Inese Danga, 2. nodaļas vadošā autore, ir Kopienų fondu kustības vadītāja un kopienu filantropijas eksperte. Zināšanas kopienu filantropijas jomā guvusi, gan strādājot ar starptautiskiem ekspertiem, gan piedaloties dažādās apmācībās un konferencēs. Inese Danga pārzina filantropijas jautājumus, ir strādājusi, veidojot un konsultējot kopienu fondus Latvijā, konsultējusi un vadījusi iedzīvotāju forumus dažādās Latvijas pilsētās.

Ansis Bērziņš, 2. nodaļas līdzautors, ir Valmieras novada fonda valdes priekšsēdētājs un Kopienų fondu kustības Padomes priekšsēdētājs. Strādā vietējās labdarības jomā 2 gadus, šajā laikā intensīvi gūstot jaunas zināšanas gan pieredzes apmaiņas braucienos, konferencēs un apmācībās Eiropā un Latvijā, gan praktiskā darbībā Valmieras rajonā.

Ināra Stalidzāne, 3. nodaļas autore, piedalījiesies 2000. gadā Lielbritānijas valdības uzsāktās Lauku partnerības programmas īstenošanā Latgalē, aktivizējot vietējos iedzīvotājus, dodot tiem zināšanas un prasmes pieņemt lēmumus vietējās attīstības jautājumu risināšanā un veidot saites ar dažādām institūcijām un organizācijām, lai veicinātu attīstības procesus lauku teritorijās. Arī šobrīd Ināra Stalidzāne turpina darbu lauku partnerību attīstības veicināšanā kā eksperte reģionālās attīstības jautājumos, SIA "Konsultanti" eksperte.